

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітній ступінь – «Магістр»

на тему: Забезпечення інвестиційної привабливості підприємства
аграрного сектору економіки

Виконала: **Лєсніченко Вероніка Михайлівна**
студентка спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Керівник: **Гєєнко Михайло Миколайович**
к.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

Рецензент: **Ятлов Сергій Григорович**
Директор ТОВ «Свіда» м. Суми

АНОТАЦІЯ

Лєсніченко В.М. Забезпечення інвестиційної привабливості підприємства аграрного сектору економіки.

Кваліфікаційна робота зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», СНАУ, Суми. 2024 р. Рукопис.

Кваліфікаційна робота розглядає питання забезпечення інвестиційної привабливості підприємства аграрного сектору економіки. Товариство з обмеженою відповідальністю «Вереск-Агро» зареєстровано у селі Бубликове Сумського району Сумської області. Основний вид діяльності - це вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур. Крім того підприємства займається виробництвом м'ясних продуктів, вирощуванням великої рогатої худоби, утриманням свиней. Констатуємо, що питома вага необоротних активів окрім 2021 року знаходиться в межах 25-35%. Достатньо великою є питома вага довгострокових біологічних активів, що пов'язано з утриманням великої рогатої худоби на підприємстві - в середньому більше 3%. У структурі оборотних активів найбільшу питому вагу займають запаси: від 38% у 2021 році до 49% у 2022 році. Чистий дохід від реалізації продукції є найбільшим у 2021 році і складає більше 400 мільйонів гривень. У якості основних показників, що визначають інвестиційну привабливість підприємства ми пропонуємо показники автономії, забезпеченості власними оборотними засобами, поточної та абсолютної ліквідності, рентабельності активів та оборотності активів. Протягом 2020-2022 років дуже низьке значення має коефіцієнт абсолютної ліквідності. Всі інші показники носять високий або ж дуже високий характер, тобто за п'ятибальною шкалою це 4 і 5 балів.

Слід зауважити, що ТОВ «Вереск-Агро» проводить обов'язкове страхування транспортних засобів та майна, що знаходиться у заставі і передбачається кредитними угодами. Для ТОВ «Вереск-Агро» рекомендована величина фонду самострахування може становити 2,09% від чистого доходу підприємства на 2024 рік, або 2,04% суми вартості активів. Одним із перспективних напрямків розвитку підприємства і стимулювання його інвестиційної діяльності є релокація окремих видів бізнесу на більш безпечні території. З метою формування стратегії розвитку ТОВ «Вереск-Агро» вважаємо за доцільним запропонувати релокацію окремих видів діяльності на більш безпечні території. Вважаємо, що це повинна бути територія Сумської області, а саме Роменський чи Конотопський райони. Досягнення економічного піднесення в Україні після війни буде можливим лише при виконанні заходів економічної політики країни в межах чіткої та послідовної стратегії, спрямованої на дерегуляцію економіки та створення сприятливого інвестиційного середовища. Основними стратегічними орієнтирами стабілізації та зростання діяльності аграрних підприємств в умовах післявоєнного відновлення мають стати: лібералізація зовнішньої торгівлі, створення і розвиток переробних підприємств, розширення кредитування та державної підтримки аграрних підприємств та реалізація євроінтеграційних реформ.

Ключові слова: інвестування, інвестиційна привабливість, прибуток, активи, інвестиційні ризики, релокація, самострахування, державна підтримка.

SUMMARY

Lesnichenko V.M. Ensuring the investment attractiveness of enterprises in the agrarian sector of the economy.

Qualification work on specialty 072 «Finance, banking and insurance», SNAU, Sumy. 2024. Manuscript.

The qualification work examines the issue of ensuring the investment attractiveness of an enterprise in the agrarian sector of the economy. «Veresk-Agro» limited liability company is registered in the village of Bublykovo, Sumy district, Sumy region. The main type of activity is the cultivation of grain crops, legumes and oilseeds. In addition, the enterprise is engaged in the production of meat products, raising cattle, keeping pigs. We note that the specific weight of non-current assets except for 2021 is within 25-35%. The specific weight of long-term biological assets, which is associated with keeping cattle at the enterprise, is quite large - on average more than 3%. In the structure of current assets, the largest specific weight is occupied by inventories: from 38% in 2021 to 49% in 2022. The net income from the sale of products is the largest in 2021 and amounts to more than 400 million hryvnias. As the main indicators that determine the investment attractiveness of the enterprise, we offer indicators of autonomy, provision of own working capital, current and absolute liquidity, profitability of assets and turnover of assets. During 2020-2022, the coefficient of absolute liquidity has a very low value. All other indicators have a high or very high character, that is, on a five-point scale, it is 4 and 5 points.

It should be noted that «Veresk-Agro» LLC carries out mandatory insurance of vehicles and property that is pledged and provided for in credit agreements. For «Veresk-Agro» LLC, the recommended size of the self-insurance fund can be 2.09% of the company's net income for 2024, or 2.04% of the total value of assets. One of the promising directions of enterprise development and stimulation of its investment activity is the relocation of certain types of business to safer territories. In order to form the development strategy of «Veresk-Agro» LLC, we consider it expedient to propose the relocation of certain types of activities to safer territories. We believe that this should be the territory of the Sumy region, namely Romenskyi or Konotopskyi districts. Achieving economic prosperity in Ukraine after the war will be possible only if the measures of the country's economic policy are implemented within the framework of a clear and consistent strategy aimed at deregulation of the economy and creation of a favorable investment environment. The main strategic guidelines for the stabilization and growth of agricultural enterprises in the conditions of post-war recovery should be: the liberalization of foreign trade, the creation and development of processing enterprises, the expansion of lending and state support for agricultural enterprises, and the implementation of European integration reforms.

Key words: investment, investment attractiveness, profit, assets, investment risks, relocation, self-insurance, state support.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВЕРЕСК-АГРО»

2.1 Фінансово-економічна характеристика підприємства

2.2 Оцінка інвестиційної привабливості ТОВ «Вереск-Агро»

2.3 Оцінка фінансового становища ТОВ «Вереск-Агро»

РОЗДІЛ 3 СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТОВ «ВЕРЕСК-АГРО»

3.1 Управління ризиками інвестиційної діяльності ТОВ «Вереск-Агро»

3.2 Інвестиційне проектування релокації окремих видів діяльності ТОВ «Вереск-Агро»

3.3 Державні стратегічні орієнтири інвестиційної підтримки підприємств аграрного сектору економіки

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах, які характеризуються нестачею грошових коштів у підприємств з одного боку і нестабільністю і високим рівнем конкуренції з іншого необхідною умовою є формування інвестиційної привабливості підприємства з метою залучення інвестицій у його розвиток.

Вважаємо, що інвестиційна привабливість підприємства характеризується з одного боку внутрішніми можливостями підприємства по збільшенню прибутку, а з іншого – таким фактором як швидкість повернення інвестованих коштів або періодом їх повернення. За інших рівних умов інвестор завжди віддасть перевагу варіанту авансування інвестиційних коштів, при якому прибуток, отриманий від інвестування в виробничий об'єкт, буде тотожним інвестиціям за максимально короткий термін. Таким чином, критерій інвестиційної привабливості формулюємо, як максимум результату (прибутку) при мінімумі інвестицій в мінімально можливий термін.

Для розробки системи показників вимірювання та оцінки інвестиційної привабливості, як характеристики складної економічної системи, слід визначити велике різноманіття методик оцінки інвестиційної привабливості підприємства. При визначенні інвестиційної привабливості підприємства вимір і оцінка є два послідовних процесу, а результати вимірювань представляють собою інформаційну базу для отримання результатів оцінки.

Дослідження питань оціни інвестиційної привабливості досліджено у працях багатьох авторів, зокрема, таких як Бовкун О. А., Гелеверя Є. М., Гойко А. Ф., Дацій О. І., Каліна І. І., Карбовська Л. О., Козяр Н.О., Мазуркевич І., Чапляк Н., Шелест Д. О., Савич А. О., Самойліч С. О. та ін. Але динамізм розвитку економіки та зовнішні виклики вимагають поглиблення теоретичних і практичних напрацювань щодо забезпечення інвестиційної привабливості аграрних підприємств.

Метою дослідження є вивчення теоретичних аспектів та розробка практичних заходів щодо забезпечення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору економіки.

Відповідно до поставленої мети були вирішені такі **завдання**:

- розглянуто теоретико-методичні засади забезпечення інвестиційної привабливості підприємства;
- оцінено інвестиційну привабливість аграрного підприємства;
- дана фінансово-економічна характеристика ТОВ «Вереск-Агро»;
- проаналізовано фінансове становище та фінансові результати діяльності ТОВ «Вереск-Агро»;
- обґрунтовано стратегічні напрями забезпечення інвестиційної привабливості ТОВ «Вереск-Агро»;
- розглянуто управління ризиками інвестиційної діяльності досліджуваного підприємства;
- обґрунтовано впровадження державних стратегічних орієнтирів інвестиційної підтримки підприємств аграрного сектору економіки;
- оцінено потенційні перспективи та ризики при релокації окремих видів діяльності підприємства;
- зроблено висновки.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення інвестиційної привабливості підприємства аграрного сектору економіки.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування інвестиційної привабливості підприємства та її оцінка.

Елементами наукової новизни одержаних результатів роботи є розробка і обґрунтування пропозицій щодо забезпечення інвестиційної привабливості аграрного підприємства, що враховує питання управління ризиками інвестиційної діяльності ТОВ «Вереск-Агро» та обґрунтування стратегічних орієнтирів інвестиційної підтримки підприємств аграрного сектору економіки.

Практичне значення одержаних результатів визначається обґрунтованими пропозиціями щодо забезпечення інвестиційної привабливості ТОВ «Вереск-

Агро» і передбачає інвестиційне проектування релокації окремих видів діяльності підприємства.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувались такі **методи дослідження**: спостереження, порівняння, вимірювання, моделювання, аналізу і синтезу, опитування, абстрагування, узагальнення, структурно-логічний тощо.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Положення кваліфікаційної роботи знайшли відображення у наукових працях: Нотатки сучасної науки: електронний науковий часопис (м. Харків, 2024 рік) за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції; матеріалах Науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (25-28 квітня 2023 р.).

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано 2 тези наукових конференцій.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 44 найменувань, 3 додатків. Основний текст викладений на 67 сторінці комп'ютерного тексту, робота містить 18 таблиць, 7 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Зростання діяльності підприємства залежить від успішного розвитку управлінських та інвестиційних процесів. Інвестиційна діяльність є основою для забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємства, тому важливо розглядати теоретичні основи цієї сфери. У економіці інвестиції розуміються як різноманітні механізми збереження, розподілу капіталу та відстрочення споживання для досягнення вигоди або збільшення активів. У сучасних умовах успішної діяльності підприємства важливо мобілізувати та ефективно використовувати інвестиції, що визначається їхньою привабливістю для повертання та раціонального використання фінансових ресурсів.

Ця привабливість охоплює різноманітні аспекти бізнесу, включаючи виробництво, інновації, ринкову стратегію, маркетинг та інші сфери. Успішне використання інвестицій визначає конкурентоспроможність підприємства, його здатність до інновацій та адаптації до змін в економічному середовищі. Тому, розуміння та керування інвестиційною привабливістю є критичними для досягнення успіху в сучасних умовах підприємницької діяльності [36]. Вважаємо за необхідне класифікувати наведені визначення з використанням ключових термінів та їх основних характеристик з подальшим аналізом отриманих результатів. За даними таблиці можна зробити висновок, що значна кількість авторів у своїх визначеннях передбачає кількісне визначення інвестиційної привабливості підприємств, розглядаючи її як показник або сукупність показників. Однак існують також інші підходи (табл. 1.1).

На підставі групування визначень інвестиційної привабливості підприємства можна зазначити, що деякі автори вважають за доцільне використання інтегрального оцінювання для визначення цієї привабливості.

Більшість авторів розглядають інвестиційну привабливість як сукупність різних аспектів, можливостей та перспектив інвестування [13, 25].

Таблиця 1.1 – Наукові підходи до визначення поняття «інвестиційна привабливість підприємства»

Автор	Трактування категорії
Кравцов А. В., Лемішко О. О. [15]	Показник, який характеризує можливість генерування максимального прибутку внаслідок інвестиційного впливу на нього
Китайчук Т. [11]	Узагальнююча характеристика переваг і недоліків інвестування окремих напрямів та об'єктів з позиції конкретного інвестора
Мазуркевич І. [22]	Узагальнююча характеристика переваг та недоліків інвестування окремих напрямів та об'єктів з позиції конкретного інвестора
Ткачук І. І., Спіцина Ю. Г. [35]	Сукупність характеристик його виробничої, комерційної, фінансової, управлінської діяльності та особливостей інвестиційного клімату, що свідчать про доцільність здійснення інвестицій в нього
Сіренко І. В. [32]	Складне економічне поняття, яке має системний характер, що виявляється в комплексі правил та умов вкладання інвестиційних ресурсів у той чи інший об'єкт у визначений час
Гойко А. Ф. [5]	Рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, яке може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, зокрема інтегрального оцінювання
Гереш М. Ю., Островська О. А. [4]	Системна сукупність перспективних можливостей вкладення коштів задля отримання економічних вигід у майбутньому як наслідок результатів минулої господарської діяльності потенційного об'єкта інвестування, суб'єктивно оцінюваної інвестором
Шелест Д. О., Савич А. О., Самойліч С. О. [39]	Визначається інтегральною сукупністю критеріїв дієвості умов інвестування, які забезпечують особистий інтерес інвесторів до вкладення капіталу задля його примноження або отримання соціального ефекту
Козяр Н.О. [13]	Інтегральна характеристика окремих підприємств як об'єктів майбутнього інвестування з позиції перспективності розвитку виробництва й обсягів збуту продукції, ефективності використання активів, їх ліквідності, стану платоспроможності та фінансової стійкості
Рзаєва Т. Г. [29]	Сукупність показників його фінансово-економічного стану, на основі аналізу яких потенційний інвестор може прийняти управлінське рішення щодо доцільності вкладення вільних коштів у розвиток цього підприємства без значного ризику їх втрати або неотримання очікуваного доходу на інвестований капітал

Джерело: узагальнено автором [4, 5, 11, 15, 13, 22, 29, 32, 35]

Цікавим є той факт, що деякі автори розглядають створення єдиного інтегрального критерію доцільності інвестування. Це спрощує процес прийняття

рішень про інвестування, оскільки узагальнює важливу інформацію для інвестора [13]. Інші дослідники визначають інвестиційну привабливість на основі комплексного оцінювання фінансового стану підприємства [29].

Використання інтегральної оцінки навіть без оцінювання переваг або недоліків інвестування є доцільним, що потребує обробки значної кількості даних. Це включає в себе фактори, які не є важливими для кожного інвестора. Фактично, це застосування методів економічної діагностики для підтримки управлінських рішень у сфері інвестиційної діяльності.

Також цікавою є точка зору Гойко А. Ф., який стверджує, що інвестиційна привабливість визначається тим, наскільки інвестор задоволений своїми потребами [5]. Проте, складність точного визначення цих потреб ускладнює визначення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання. Щодо підходу Кравцова А. В., Лемішко О.О., які стверджують, що інвестиційна привабливість підприємства визначається його здатністю до генерації прибутку, можна сказати, що перевагами такого підходу є конкретність та зрозумілість критеріїв інвестиційної привабливості [15]. Проте, ця позиція не враховує такі фактори формування інвестиційної привабливості, як ризикованість інвестицій, характер продукції підприємства, насиченість ринку та географічні фактори.

За результатами проведеного аналізу ми пропонуємо власне визначення інвестиційної привабливості підприємства. Отже, інвестиційна привабливість підприємства - це комплексна характеристика підприємства, яка має такі суттєві ознаки: залежить від конкретних умов здійснення інвестицій; визначається з урахуванням інтересів інвесторів та перспектив розвитку підприємства; може бути розрахована шляхом інтегрального показника на основі узагальнення кількісних та якісних факторів, що впливають на діяльність підприємства. На нашу думку, це визначення на найкращий спосіб відображає суть інвестиційної привабливості як економічної категорії, оскільки поєднує суттєві риси всіх раніше розглянутих підходів до тлумачення цього терміна.

У ситуації кризових явищ у економіці значно зростає значення ефективного управління інвестиційними ресурсами, які повинні бути направлені на активи

підприємств [26]. Для того щоб перетворити інвестиції в будь-який інший тип ресурсів, необхідно використати широкий спектр різних ресурсів, починаючи від високоліквідних (грошових коштів, нематеріальних активів) до довгострокових (основних засобів виробництва, довгострокових фінансових інвестицій), через нестачу фінансових ресурсів. Визначення перспектив розвитку підприємства, з урахуванням питань впровадження та ефективного використання інвестиційних ресурсів, а також створення системи прогностичних показників діяльності та їхньої динаміки, має базуватися на урахуванні впливу значної кількості науково обґрунтованих економічних факторів (зокрема екзогенних), що дозволить управлінському персоналу створити відповідний механізм управління фінансовими інвестиційними ресурсами [17].

Рисунок 1.1 - Зв'язок інвестиційної привабливості підприємства та суміжних понять

Джерело: складено автором на основі [17,30]

При розв'язанні цієї проблеми важливо ретельно визначити та виділити ступінь впливу зовнішніх та внутрішніх факторів.

Зовнішні фактори, що впливають на інвестиційну діяльність підприємства, розумно розподілити на дві групи: перша група включає фактори непрямого впливу, друга - фактори прямого впливу [33].

Внутрішні чинники мають прямий вплив на те, наскільки привабливим є підприємство для інвесторів, і є тими, які можна контролювати. В цьому контексті система внутрішніх факторів має дві ключові складові: фактори, що відображають рівень організаційної структури управління та технічний стан підприємства - організаційно-технічні чинники зовнішнього впливу, та вплив соціально-економічної складової внутрішньої системи. У нестабільному конкурентному середовищі вплив внутрішніх факторів має визначальне значення для інвестиційної діяльності підприємства [21].

Більшість експертів відзначають, що фінансові ресурси підприємства є особливо важливим чинником його інвестиційної привабливості. Фінансова сфера діяльності підприємства визначається як важлива для оцінки його привабливості, і її аналіз є ключовим елементом багатьох методик оцінки [3].

Отже, вплив на внутрішні чинники та врахування зовнішніх чинників є важливою передумовою для забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості. Запропонована система чинників стимулювання інвестиційної діяльності підприємства представлена на рис. 1.2.

Інвестиційний цикл на підприємстві можна розглядати як безперервний процес, що прогресує від одного етапу до іншого. Починаючи з формування інвестиційної привабливості, компанія має активно залучати інвесторів, створюючи сприятливий клімат для них. Це може включати вдосконалення правового середовища, зменшення ризиків і впровадження інноваційних практик.

Розробка інвестиційної стратегії передбачає визначення конкретних цілей, обрання оптимальних напрямків розвитку та ідентифікацію ключових переваг підприємства. Пріоритети в інвестиційній стратегії визначаються відповідно до стратегічних завдань компанії та сприяють максимізації прибутковості від інвестицій [39].

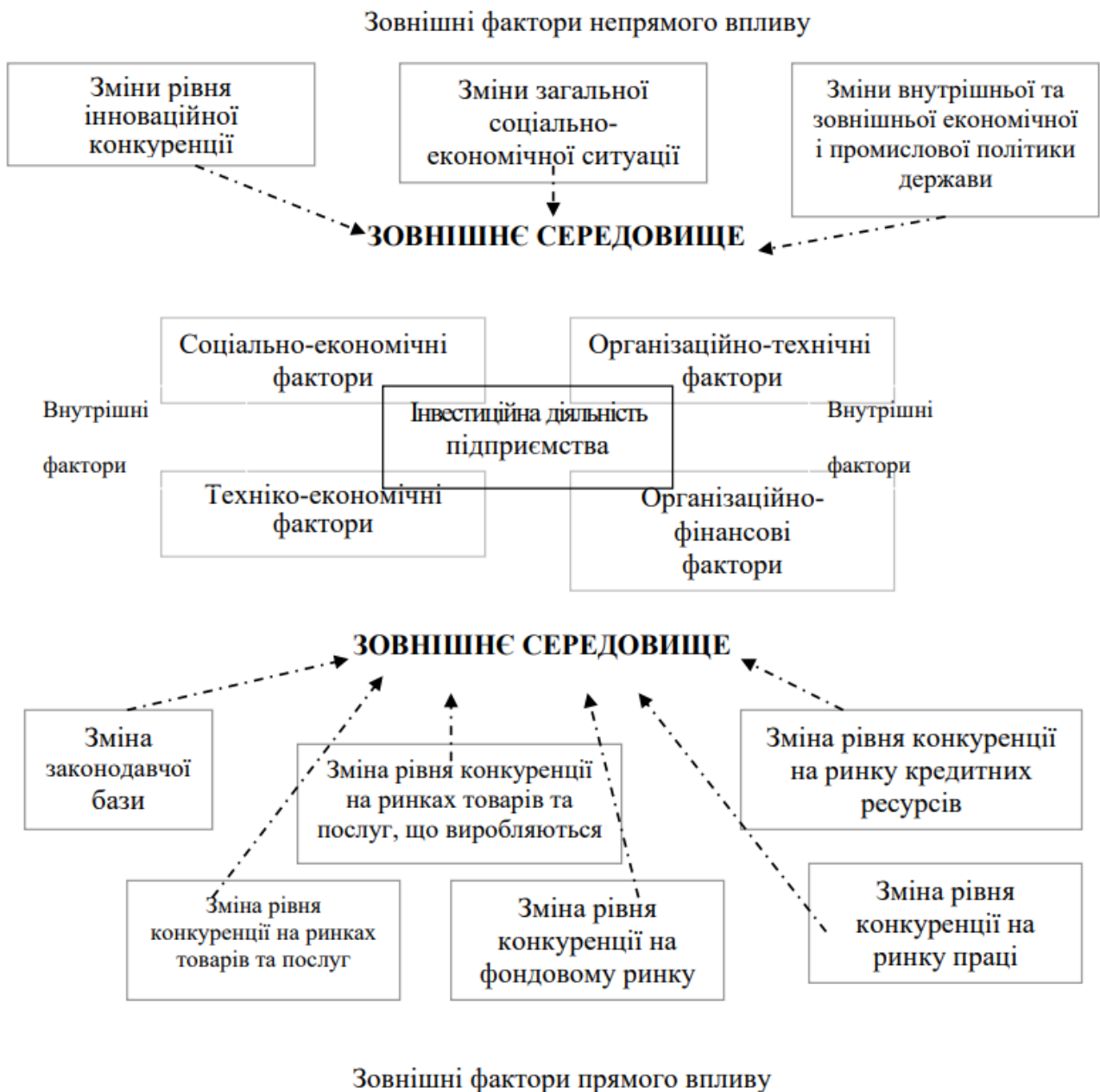

Рисунок 1.2 - Схема факторів впливу на активізацію інвестиційної діяльності підприємства в умовах конкурентного середовища

Джерело: побудовано на основі [38]

Інвестиційний цикл на підприємстві можна розглядати як безперервний процес, що прогресує від одного етапу до іншого. Починаючи з формування інвестиційної привабливості, компанія має активно залучати інвесторів, створюючи сприятливий клімат для них. Це може включати вдосконалення правового середовища, зменшення ризиків і впровадження інноваційних практик.

Розробка інвестиційної стратегії передбачає визначення конкретних цілей, обрання оптимальних напрямків розвитку та ідентифікацію ключових переваг підприємства. Пріоритети в інвестиційній стратегії визначаються відповідно до стратегічних завдань компанії та сприяють максимізації прибутковості від інвестицій [39].

Мобілізація всіх ресурсів для інвестування охоплює не лише фінансові кошти, але й експертні знання, технологічні можливості та партнерські відносини. Ефективне використання різноманітних ресурсів сприяє створенню конкурентних переваг та підтримує реалізацію стратегічних ініціатив.

Логіка роботи підприємства, зокрема інвестиційний цикл, відображається в послідовності подій від початкових інвестицій до досягнення певного рівня прибутковості. Цей рівень прибутковості виступає індикатором досягнення певної стадії, після чого може бути розпочато новий цикл інвестування [34].

Загалом, інвестиційний процес на підприємстві потребує системного підходу, поєднання стратегічного мислення та оперативної ефективності для досягнення сталого розвитку та збереження конкурентоспроможності в умовах постійних змін на ринку.

При створенні стратегії інвестування підприємство має дотримуватися декількох принципів: чітко визначати мету досягнення стратегічних цілей; обґрунтовувати економічну необхідність інвестицій; надавати перевагу напрямкам інвестування за їхньою важливістю та послідовністю; оптимізувати структуру реальних і фінансових інвестицій; вибирати найбільш надійні джерела та методи фінансування; застосовувати системний підхід до формування інвестиційної стратегії; враховувати рівень ризику [10].

Аналіз досліджень вчених підтверджує, що формування інвестиційної політики підприємства варто здійснювати відповідно до послідовності, представленої в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 Етапи та складові процесу формування інвестиційної політики підприємства

Сутність етапу	Характеристика етапу
Перший етап: Вивчення зовнішнього інвестиційного середовища та прогнозування вірогідної кон'юнктури інвестиційного ринку	Досліджуються умови інвестиційної діяльності в цілому та за формами інвестицій. Проводиться аналіз поточної кон'юнктури інвестиційного ринку в цілому та за різними видами інвестицій.
Другий етап: Розробка та формування основних напрямків інвестиційних вкладень	Розробка напрямків у відповідності до загальної стратегії підприємства та прогнозу кон'юнктури інвестиційного ринку. Визначення співвідношення основних форм інвестування, галузевої та регіональної направленості інвестиційної діяльності
Третій етап: Пошук та оцінка інвестиційної привабливості окремих об'єктів інвестування і відбір найбільш привабливих проектів	Вивчається поточна пропозиція на інвестиційному ринку. Здійснюється аналіз і відбір інвестиційних проектів, які відповідають загальній стратегії підприємства
Четвертий етап: Підготовка рішень про своєчасну відмову від неефективних інвестиційних проектів або реінвестування власного капіталу	Ранжування інвестиційних проектів за ступенем їх ліквідності
П'ятий етап: Формування інвестиційного портфеля та його оцінка за критеріями доходності, ризиків та ліквідності	Оптимізація структури інвестицій. Оцінка ступеню майбутньої ліквідності за кожним об'єктом інвестування. Оцінка ризикованості та доходності портфеля
Шостий етап: Оцінка інвестиційних якостей (оцінка інвестиційної привабливості) окремих фінансових інструментів та відбір найбільш ефективних	Вивчається пропозиція на ринку фінансових інструментів. Здійснюється оцінка їх інвестиційних якостей
Сьомий етап: Забезпечення високої ефективності інвестицій та мінімізація рівня ризиків	Визначення ефективності інвестицій та їх ранжування за рівнем максимальної доходності. Ранжування окремих об'єктів інвестування за рівнем їх ризиків
Восьмий етап: Визначення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів та оптимізація структури їх джерел	Прогнозування загального рівня потреби в інвестиційних ресурсах, необхідних для здійснення інвестиційної діяльності в передбачених обсягах
Дев'ятий етап: Реалізація інвестиційних програм та проектів	Розробка календарних планів реалізації інвестиційних рішень та їх бюджетів. Організація моніторингу інвестиційних програм та проектів

Джерело: узагальнено автором на основі [2, 14]

Створення ефективної інвестиційної стратегії для підприємства потребує уваги до таких аспектів: оцінки рівня привабливості для інвесторів; раціонального розподілу та використання коштів для реалізації проектів, які можуть не мати

безпосереднього фінансового прибутку, але приносять соціальні, науково-технологічні або екологічні переваги; можливості використання державних пілг і підтримки для підвищення ефективності інвестицій; потенціалу для залучення субсидій та кредитів від міжнародних фінансових організацій та приватних іноземних інвесторів. Узагальнюючи вищезазначене, розробка інвестиційної стратегії підприємства повинна враховувати не лише внутрішні фактори впливу, а й оцінювати рівень привабливості для всіх об'єктів системи інвестиційної привабливості, таких як саме підприємство, його регіон, галузь, а також загальний інвестиційний клімат і привабливість держави.

Процеси інвестування перш за все пов'язані з акумулюванням і визначенням напрямку використання фінансових ресурсів. Оцінка рівня інвестиційної привабливості підприємства є важливою не лише для інвесторів, які розглядають вкладення коштів, щоб оцінити потенційну ефективність інвестицій, але й для самого підприємства, щоб визначити сильні та слабкі сторони своєї фінансово-господарської діяльності. Таким чином, обидві сторони, "об'єкт" і "інвестор", мають інтерес до позитивного результату від інвестування.

Прийняття рішення щодо інвестування вимагає врахування різних аспектів, таких як рівень привабливості для інвестора, оцінка динаміки, розгляд можливостей раціонального використання коштів для необхідних інвестиційних проєктів, а також залучення фінансування з різних джерел. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства повинна включати аналіз усіх джерел їхнього формування [7].

Загалом, ключовим фактором, що визначає інвестиційну привабливість підприємства, є його фінансова ефективність, яку можна оцінити на основі фінансової звітності. Об'єктивна оцінка фінансових результатів підприємства надає можливість прогнозувати його фінансову стабільність і визначати ймовірність залучення та успішності використання інвестицій, що важливо як для підприємства, так і для інвестора [12].

Науковці зазначають п'ять основних підходів до аналізу фінансової звітності, розвинених у західній аналітичній практиці. Враховуючи ці

різноманітні підходи, слід пам'ятати, що вони базуються на особливостях діяльності західних підприємств, і їх сліпе застосування в українських умовах може мати негативні наслідки.

Більшість вітчизняних експертів вважають аналіз фінансової звітності підприємства основним методом оцінки його інвестиційної привабливості. Проте, не існує єдиного погляду щодо того, які саме фінансові показники слід використовувати для цього аналізу. Така оцінка в основному базується на аналізі фінансової звітності підприємства, зосереджуючи увагу на розрахунку фінансових коефіцієнтів [16]. Проте, через різноманітність методів обчислення цих коефіцієнтів, дослідники працюють над розробкою методик, які б дозволяли отримати єдине значення оцінки, наприклад, рейтинг чи інтегральну оцінку [22].

Додатково, деякі експерти рекомендують включити у процес оцінки інвестиційної привабливості підприємства регулярний моніторинг його динаміки. Цей моніторинг може бути корисним як для приваблення позикових коштів, так і для внутрішнього використання власниками та керівниками підприємства для оцінки ефективності його діяльності.

При розробці системи моніторингу інвестиційної привабливості важливо враховувати, що оцінка цієї привабливості формується не лише на основі фактичного стану підприємства, а й залежить від сприйняття його інвесторами. Це сприйняття визначається економічним і соціокультурним середовищем, системами цінностей окремих інвесторів і суспільства в цілому. Отже, при визначенні факторів інвестиційної привабливості необхідно враховувати інтереси осіб, які впливають на діяльність підприємства та цікавляться його станом [29].

Створення та функціонування системи моніторингу інвестиційної привабливості сприятиме виконанню певних завдань управління інвестиційною діяльністю підприємства. Ключовим аспектом ефективності інвестиційної діяльності є розробка відповідної інвестиційної стратегії. Цей процес включає:

- визначення напрямків інвестиційної діяльності та системи довгострокових цілей;
- вибір найоптимальніших методів досягнення встановлених цілей [42].

Створення інвестиційної стратегії підприємства включає наступні етапи:

- встановлення часових рамок для розробки інвестиційної стратегії;
- визначення стратегічних цілей інвестиційної діяльності;
- вибір найефективніших шляхів досягнення стратегічних цілей інвестиційної діяльності;
- оцінка розробленої інвестиційної стратегії [38].

Отже, після ретельного вивчення різних методів та підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємства можна виділити декілька ключових аспектів. По-перше, аналіз внутрішніх факторів, що впливають на привабливість бізнесу для інвесторів, повинен базуватися на інформації, яка найбільше цікавить інвесторів і відображає повний обсяг внутрішнього стану організації. По-друге, аналіз зовнішніх факторів є необхідним для отримання комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства. По-третє, оцінка інвестиційної привабливості повинна включати аналіз фінансового стану як основного чинника комплексної оцінки.

Загалом, всі учасники ринкових відносин, такі як власники, інвестори, банки, біржі та інші, зацікавлені в чіткій оцінці конкурентоздатності та надійності своїх партнерів. Цю оцінку можна провести різними методами та за допомогою різних критеріїв. Усі методики оцінки інвестиційної привабливості підприємств базуються на певних аналітичних та групових показниках, за якими проводяться відповідні розрахунки, щоб отримати загальний результат (інтегральний показник). Однак набір цих показників і методи обчислення інтегрального показника можуть значно відрізнятися, що призводить до широкого різноманіття методик оцінки інвестиційної привабливості підприємств.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВЕРЕСК-АГРО»

2.1 Фінансово-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Вереск-Агро» зареєстровано у селі Бубликове Сумського району Сумської області. Свою виробничо-господарську діяльність воно здійснює на території Сумського району, території Глухівського району і на території Путивльського району. Директором підприємства є Комісар Роман Вікторович.

Відповідно до коду видів коду видів економічної діяльності, основний вид діяльності - це вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур. Крім того підприємства займається виробництвом м'ясних продуктів, вирощуванням великої рогатої худоби, утриманням свиней. Підприємство за 20 років свого розвитку пройшло шлях від невеличкого фермерського господарства до велика аграрного підприємства, яке має у своєму розпорядженні більше 2000 га сільськогосподарських угідь (сіножаті, пасовища та багаторічні насадження).

Для того щоб перейти до оцінки ефективності інвестиційної діяльності на підприємстві та забезпечення його інвестиційної привабливості необхідно розглянути динаміку основних фінансово-економічних показників діяльності, зокрема динаміку активів та пасивів підприємства, динаміку фінансових результатів діяльності підприємства, а також оцінити його фінансове становище.

Так, на рисунку 2.1 представлена динаміка активів підприємства, а у таблиці 2.1 наведено структуру активів за 2019-2022 роки.

Аналізуючи наведені розрахунки слід відмітити, що вартість необоротних активів постійно зростає зі 105 млн у 2019 році до 153 млн у 2022 році. Динаміка оборотних активів має різнопланову тенденцію. Так ми бачимо зростання у 2020 році відносно 2019 року, потім значний спад вартості оборотних активів у 2021-

2022 роках. Сума оборотних активів у 2020 році є найбільшою і складала 319 млн грн, станом на кінець 2022 року сума оборотних активів складає 297 мільйонів гривень.

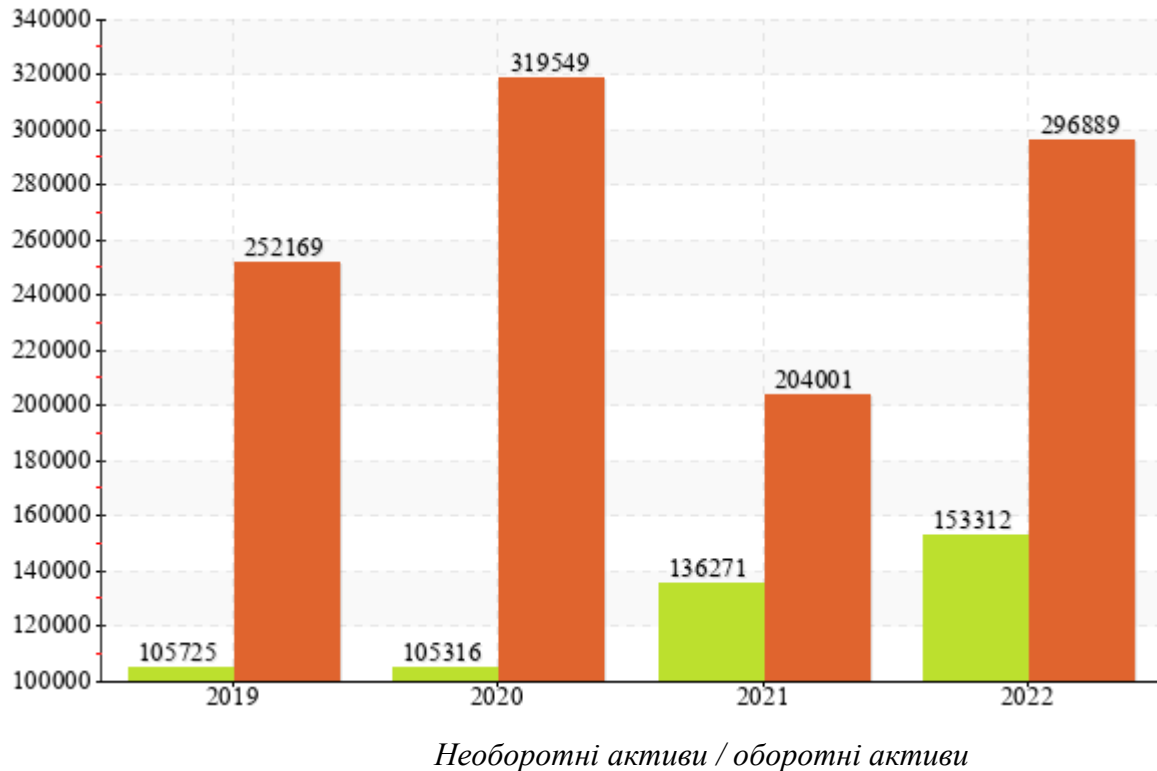

Рисунок 2.1 – Динаміка активів ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки, тис.грн

Джерело: побудовано за даними звіту про фінансовий стан (форма 1)

Цікавим є дослідження структури активів підприємства. Питома вага необоротних активів окрім 2021 року знаходиться в межах 25-35%. Зрозуміло, що найбільшу питому вагу займають основні засоби, а в 2021 році ще й незавершені капітальні інвестиції у розмірі 10%, які в 2022 році перетворились на основні засоби. Достатньо великою є питома вага довгострокових біологічних активів, що пов'язано з утриманням великої рогатої худоби на підприємстві - в середньому більше 3%. У структурі оборотних активів найбільшу питому вагу займають запаси: від 38% у 2021 році до 49% у 2022 році, на другому місці - дебіторська заборгованість за товари роботи послуги - середньому біля 10%. Слід відмітити достатньо велику питому вагу грошових коштів та їх еквівалентів у 2019 році, що

звичайна позитивно вплине на ліквідність підприємства у 2019 році (грошові кошти та їх еквіваленти займали майже 4% у структурі активів підприємства). В цілому структура активів є типовою для сільськогосподарського підприємства.

Таблиця 2.1 – Динаміка структури активів ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки, %

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +, –	
	2019	2020	2021	2022	2022 / 2019	2022 / 2021
Нематеріальні активи	0,01	0,06	0,55	5	5	4,45
Незавершені капітальні інвестиції	0,09	0,11	10,43	0	-0,09	-10,43
Основні засоби:	23,71	19,31	22,7	25,65	1,94	2,95
Довгострокові біологічні активи	3,4	3,34	3,91	2,94	-0,46	-0,97
Довгострокова дебіторська заборгованість	2,33	1,97	2,46	0,46	-1,87	-2
НЕОБОРОТНІ АКТИВИ	29,54	24,79	40,05	34,05	4,51	-6
Виробничі запаси	45,39	45,03	38,67	49,44	4,05	10,77
Запаси	45,39	45,03	38,67	49,44	4,05	10,77
Поточні біологічні активи	3,71	3,85	4,76	2,37	-1,34	-2,39
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	3,97	12,65	7,47	10,2	6,23	2,73
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	8,39	4,62	1,44	0,27	-8,12	-1,17
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	0,8	1,16	4,25	0,54	-0,26	-3,71
Інша поточна дебіторська заборгованість	2,27	6,23	1,94	1,58	-0,69	-0,36
Гроші та їх еквіваленти	3,92	0,06	0,17	0,2	-3,72	0,03
Інші оборотні активи	2	1,63	1,27	1,28	-0,72	0,01
ОБОРОТНІ АКТИВИ	70,46	75,21	59,95	65,95	-4,51	6
БАЛАНС	100	100	100	100	0	0

Джерело: згруповано за даними звіту про фінансовий стан (форма 1)

Далі розглянемо джерела фінансування підприємства, тобто динаміку і структуру пасивів ТОВ «Вереск-Агро» (рисунки 2.2, таблиця 2.2).

Відмічаємо значні зміни у пасивах підприємства. Так, якщо у 2019 році сума власного капіталу складала 293 млн грн то у 2022 році вона зменшилася до 203 млн. грн. Одночасно зростає сума як довгострокових так і поточних зобов'язань підприємства. Довгострокові зобов'язання представлені довгостроковими

позиками банку, а поточні зобов'язання зазвичай представлені поточною кредиторською заборгованістю і іншими поточними зобов'язаннями. З графіку ми можемо бачити щорічне зростання суми поточних зобов'язань з 60 млн у 2019 році до 196 мільйонів у 2022 році і можемо констатувати, що станом на кінець 2022 року сума зобов'язань вже перевищує суму власного капіталу на противагу 2019 року.

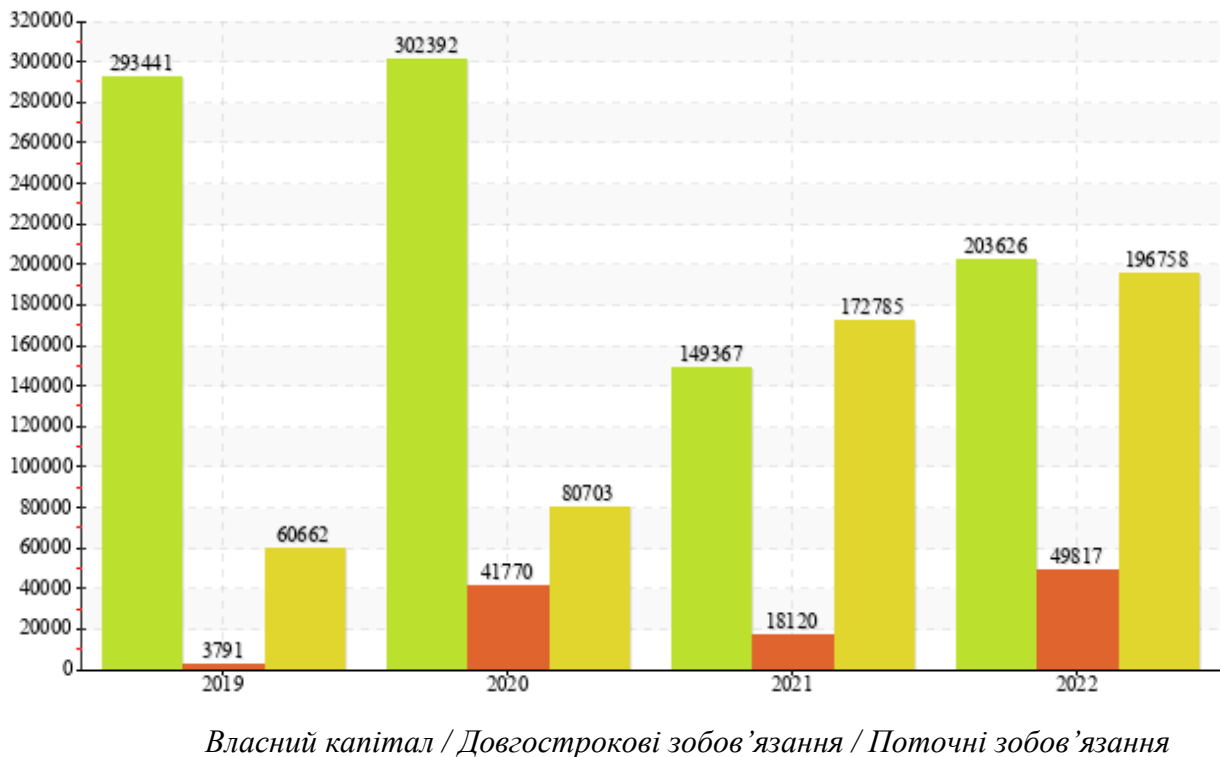

Рисунок 2.2 – Динаміка пасивів ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки, тис.грн

Джерело: побудовано за даними звіту про фінансовий стан (форма 1)

Якщо розглянути структуру джерел фінансування підприємства то зареєстрований капітал, тобто статутний капітал складає менше 0,1% (8000 грн у 2019-2021 роках, та 48000 грн станом на кінець 2022 року). В структурі власного капіталу найбільшу питому вагу (як і в структурі всього капіталу) займає нерозподілений прибуток. Проте у 2021 році частина нерозподіленого прибутку була спрямована на фінансування поточних зобов'язань підприємства перед кредиторами і тому питома вага власного капіталу зменшилась з 82% у 2019 році до 44% у 2021 році.

Таблиця 2.2 – Динаміка структури пасивів ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки, %

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +, –	
	2019	2020	2021	2022	2022 / 2019	2022 / 2021
Зареєстрований (пайовий) капітал	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Резервний капітал	0	0	0	0,2	0,2	0,2
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	81,99	71,17	43,89	45,02	-36,97	1,13
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	81,99	71,17	43,9	45,23	-36,76	1,33
Довгострокові кредити банків	1,02	9,83	5,33	10,89	9,87	5,56
Інші довгострокові зобов'язання	0,04	0	0	0,17	0,13	0,17
ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	1,06	9,83	5,33	11,07	10,01	5,74
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0	0,02	0	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	0,55	5,45	1,89	4,67	4,12	2,78
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	0,35	0	0	0	-0,35	0
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	0,01	0,01	0,02	0,02	0,01	0
Поточні забезпечення	1,51	1,73	9,03	8,54	7,03	-0,49
Доходи майбутніх періодів	0	0	0,1	0	0	-0,1
Інші поточні зобов'язання	14,55	11,79	39,74	30,47	15,92	-9,27
ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	16,95	18,99	50,78	43,7	26,75	-7,08
Баланс	100	100	100	100	0	0
Зареєстрований (пайовий) капітал	0	0	0	0,01	0,01	0,01

Джерело: згруповано за даними звіту про фінансовий стан (форма 1)

Питома вага довгострокових зобов'язань у 2020 та 2022 роках складає 9,8% та 11% відповідно. Що стосується поточної заборгованості, то, як було наголошено раніше, найбільшу питому вагу займають інші поточні зобов'язання, а кредиторська заборгованість за товари роботи послуги займає менше 5% за весь період дослідження - станом на кінець 2022 року це 4,67%. В цілому така

структура фінансування підприємства значно вплинула на його фінансову стійкість і залежність від зовнішніх джерел фінансування. Часткові показники фінансової стійкості, так і узагальнюючих показник фінансової стійкості нами буде розглянуте в наступних розділах.

З точки зору інвестиційної діяльності і забезпечення інвестиційної привабливості підприємства надзвичайно важливим є дослідження капіталу з точки зору тривалості його використання. Так у таблиці 2.3 відображено капітал підприємства у розрізі тривалості його використання

Таблиця 2.3 – Капітал ТОВ «Вереск-Агро» у розрізі тривалості використання, тис.грн

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,–	
	2019	2020	2021	2022	2022 / 2019	2022 / 2021
Постійний капітал	293 441	302 392	149 367	203 626	0,01	0,01
Сталі зобов'язання	3 791	41 770	18 120	49 817	0,2	0,2
Мобільні зобов'язання	60 662	80 703	172 785	196 758	-36,97	1,13

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан (форма 1)

Слід відмітити, що постійний капітал має негативну тенденцію. Так якщо у 2019-2020 роках його сума складала майже 300 млн грн то 2022 році зменшилась до 203 мільйонів гривень. Сталі зобов'язання відіграють незначну роль у фінансуванні підприємства хоча ТОВ «Вереск-Агро» активно користується довгостроковими банківськими позиками, тобто використовує сталі зобов'язання. Мобільні зобов'язання підприємства навпаки зростають з кожним роком. Так, якщо у 2019 році їх сума складала 60 млн грн, то у 2022 році їх сума вже складає 196 млн грн. Не менш важливим є дослідження показників майнового стану підприємства. Слід констатувати, що коефіцієнт зносу основних засобів складає в середньому 0,35 за весь період дослідження. Це відносно великий показник для підприємства аграрного сектору економіки Тому ми можемо констатувати що ТОВ «Вереск-Агро» активно інвестує кошти у розвиток своєї матеріально-технічної бази.

Таблиця 2.4 – Показники майнового стану ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +, –	
	2019	2020	2021	2022	2022 / 2019	2022 / 2021
Частка обігових виробничих фондів у оборотних активах	0,64	0,6	0,64	0,75	0,11	0,11
Частка основних засобів у активах	0,24	0,19	0,23	0,26	0,02	0,03
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,31	0,35	0,39	0,35	0,04	-0,04
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,28	0,03	0,01	0,28	0,00	0,27
Коефіцієнт мобільності активів	2,39	3,03	1,5	1,94	-0,45	0,44

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан (форма 1)

Підтвердженням тому є показники оновлення основних засобів, який у 2019 та 2022 роках складав 0,28. Тобто лише за один рік 28% основних засобів були оновлені за рахунок впровадження інвестиційних проектів. Це безумовно є позитивним явищем. Коефіцієнт мобільності активів має різнопланову динаміку і в цілому відповідає теоретично рекомендованим значенням.

Далі нами буде розглянуто фінансові результати діяльності підприємства та здійснення оцінка його інвестиційної привабливості.

2.2 Оцінка інвестиційної привабливості ТОВ «Вереск-Агро»

Як ми зазначали в першому розділі, інвестиційна привабливість характеризує здатність підприємства ефективно залучати і використовувати як власні фінансові ресурси, так і залучені і позикові фінансові ресурси. В контексті інвестиційної привабливості надзвичайно важливим питанням є джерела фінансування інвестиційної діяльності підприємства, оскільки розраховувати виключно на власні фінансові ресурси підприємства аграрного сектору не можуть через специфіку ведення аграрного виробництва та високу ризиковість.

Власні ресурси відіграють значну роль у фінансуванні інвестиційної діяльності. Тому ми розглянемо фінансові результати діяльності підприємства як одне з потенційних джерел фінансування інвестиційної діяльності. Розглянемо також відносні показники, що характеризують фінансові результати діяльності ТОВ «Вереск-Агро»

Таблиця 2.5 – Фінансові результати ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки, тис. грн.

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,–	
	2019	2020	2021	2022	2022 / 2019	2022 / 2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	305 477	216 786	400 166	262 636	-42 841	-137 530
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	177 615	164 685	267 010	159 607	-18 008	-107 403
Валовий прибуток (збиток)	127 862	52 101	133 156	103 029	-24 833	-30 127
Інші операційні доходи	1 940	3 809	9 433	4 543	2 603	-4 890
Адміністративні витрати	10 220	12 082	13 914	18 251	8 031	4 337
Витрати на збут	14 162	19 082	41 718	16 777	2 615	-24 941
Інші операційні витрати	5 052	12 992	20 507	18 161	13 109	-2 346
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	100 368	11 754	66 450	54 383	-45 985	-12 067
Дохід від участі в капіталі	8 354	0	0	9 322	968	9 322
Інші фінансові доходи	248	127	10	0	-248	-10
Інші доходи	0	0	33	4 306	4 306	4 273
Фінансові витрати	837	1 273	1 406	1 673	836	267
Інші витрати	1 053	1 657	1 732	1 620	567	-112
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	107 080	8 951	63 355	64 718	-42 362	1 363
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	107 080	8 951	63 355	64 718	-42 362	1 363

Джерело: систематизовано за даними звіту про фінансові результати (форма 2)

Відмічаємо, що чистий дохід від реалізації продукції є найбільшим у 2021 році і складає більше 400 мільйонів гривень. У 2022 році чистий дохід від реалізації складає 262 млн грн, що на 138 млн грн менше показника 2021 року,

але на 46 млн грн більше показника 2020 року. Собівартість також має різнопланову динаміку. Необхідно відмітити, що валовий прибуток у 2022 році менше показника 2021 року лише на 30 млн грн. Достатньо суттєвими є інші операційні доходи, які збільшились з 1,9 млн грн у 2019 році до 9,4 млн грн у 2021 році. Постійно зростають адміністративні витрати з 10 млн грн у 2019 році до 18 млн грн у 2022 році. Також достатньо суттєвими є витрати на збут у 2021 році, а саме майже 41 млн грн, що втричі більше показника 2022 року на рівні 16,7 млн грн. Слід також відмітити, що найкращий фінансовий результат від операційної основної діяльності підприємства ми спостерігаємо у 2019 році – майже 100 млн грн. Відповідно чистий фінансовий результат також є найбільшим у 2019 році 107,8 млн грн, а у 2021 у 2022 роках фінансовий результат складає в районі 63-64 млн грн. Підприємство знаходиться на спрощеній системі оподаткування єдиним податком 4 групи і не є платником податку на прибуток.

Таким чином можна констатувати, що ТОВ «Вереск-Агро» щороку має близько 60 млн. грн власних фінансових ресурсів для фінансування як інвестиційної так і поточної діяльності.

В наступній таблиці представлено відносні показники, що характеризують фінансові результати діяльності підприємства, тобто показники рентабельності. Графічно вони проілюстровані на рисунку 2.3. Слід відмітити позитивну динаміку основних показників рентабельності у 2022 році відносно 2020 року. Відносно 2021 року частина показників носить позитивний характер, частково негативний.

Так рентабельність власного капіталу станом на кінець 2022 року складає 36,6%. Це означає що кожні 100 грн власного капіталу забезпечує 36,6 грн прибутку, що є доволі високим показником не тільки для аграрного сектору економіки, а також в цілому по економіці України. Рентабельність продажів також зростає, хоча не дотягує до рівня 2019 року. Так кожна гривня чистого доходу забезпечує 39 копійок валового прибутку станом на кінець 2022 року. За чистим прибутком рентабельність продажу станом на кінець 2022 року 24,6%

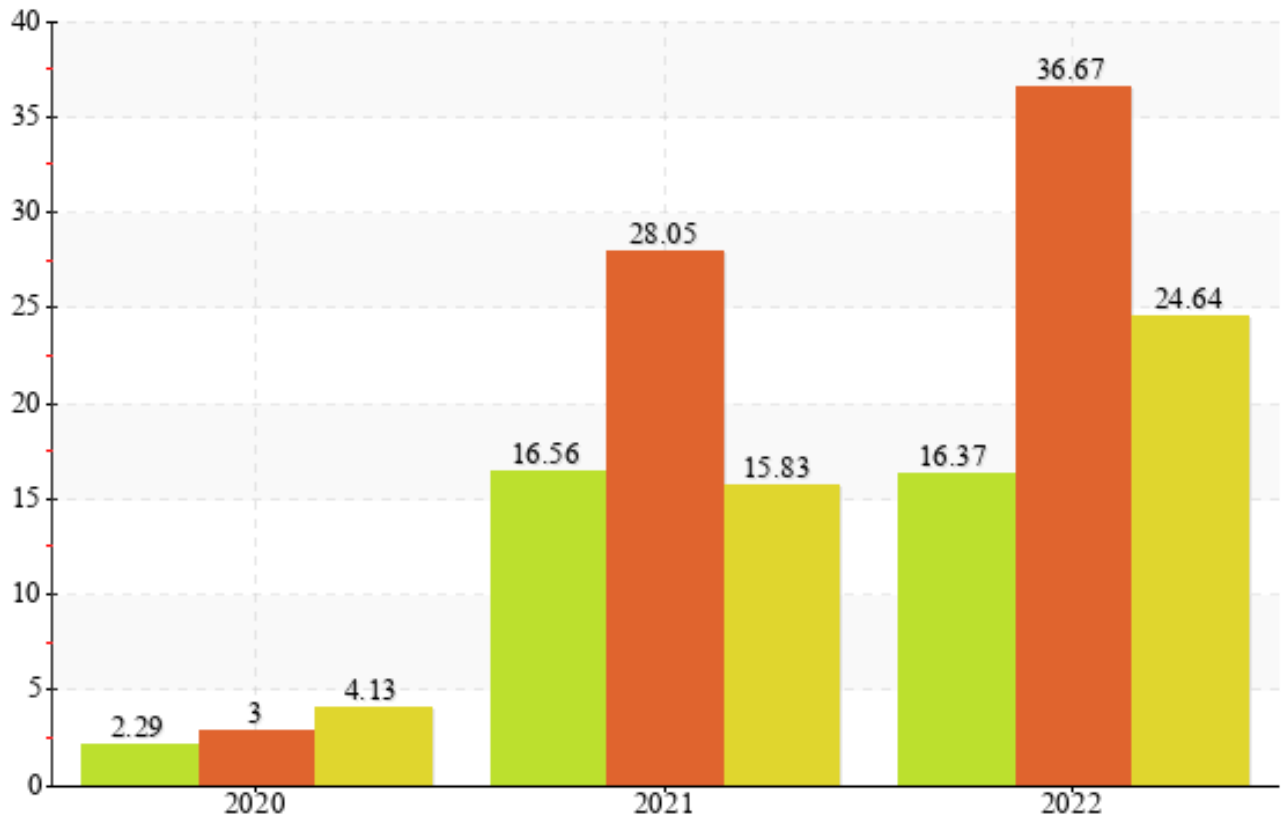
Таблиця 2.6 – Показники рентабельності ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,–	
	2019	2020	2021	2022	2022 / 2019	2022 / 2021
Рентабельність (пасивів) активів (чистий прибуток в чисельнику), %	-	2,29	16,56	16,37	-	-0,19
Рентабельність (пасивів) активів (ЕВІТ в чисельнику), %	-	2,61	16,93	16,8	-	-0,13
Рентабельність (пасивів) активів (ЕВІТДА в чисельнику), %	-	4,25	18,63	18,6	-	-0,03
Рентабельність власного капіталу, %	-	3	28,05	36,67	-	8,62
Рентабельність виробничих фондів, %	-	3,44	26,28	23,67	-	-2,61
Рентабельність продажів за валовим прибутком (валова маржа), %	41,86	24,03	33,28	39,23	-2,63	5,95
Рентабельність продажів за операційним прибутком (операційна маржа), %	32,86	5,42	16,61	20,71	-12,15	4,1
Рентабельність продажів за чистим прибутком (чиста маржа), %	35,05	4,13	15,83	24,64	-10,41	8,81
Операційна рентабельність витрат, %	48,48	5,63	19,36	25,56	-22,92	6,2
Коефіцієнт реінвестування, %	-	100	-241,54	83,78	-	325,32
Коефіцієнт стійкості економічного зростання, %	-	2,96	-102,45	26,63	-	129,08
Період окупності активів	-	43,72	6,04	6,11	-	0,07
Період окупності власного капіталу	-	33,28	3,57	2,73	-	-0,84

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан та фінансові результати

Цікавими є показники періоду окупності активів та періоду окупності власного капіталу, тобто який період часу нам потрібен для того щоб повернути кошти вкладені у діяльність підприємства. Так період окупності власного капіталу у 2021-2022 роках складає 6 років а період окупності власного капіталу

складає три роки і шість місяців у 2021 році та два роки і дев'ять місяців у 2022 році. Дані значення також доволі високі як для аграрного сектору економіки.

Рентабельність активів / Рентабельність власного капіталу / Рентабельність продажів

Рисунок 2.3 – Окремі показники рентабельності ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан та фінансові результати

Для визначення інвестиційної права обласні існує велика кількість моделей, які враховують як економічні так і не економічні фактори. В даній роботі ми спробуємо розрахувати інвестиційну привабливість підприємства виключно на основі фінансової звітності, а потім скоригувати на зовнішні фактори, які впливають на інвестиційну привабливість підприємства особливо в сучасних умовах. У якості основних показників, що визначають інвестиційну

привабливість підприємства ми взяли показники автономії, забезпеченості власними оборотними засобами, поточної та абсолютної ліквідності, рентабельності активів та оборотності активів.

Таблиця 2.6 – Динаміка показників ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки, що визначають його інвестиційну привабливість

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,-	
	2019	2020	2021	2022	2022 / 2019	2022 / 2021
Коефіцієнт автономії (рівень самофінансування)	0,82	0,71	0,44	0,45	-0,37	0,01
Частка оборотних активів в загальній величині сукупних активів	0,7	0,75	0,6	0,66	-0,04	0,06
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,74	0,62	0,06	0,17	-0,57	0,11
Коефіцієнт поточної ліквідності	4,16	3,96	1,18	1,51	-2,65	0,33
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,23	0	0	0	-0,23	0
Коефіцієнт рентабельності активів (за прибутком до оподаткування)	-	0,02	0,17	0,16	-	-0,01
Коефіцієнт оборотності активів	-	0,55	1,05	0,66	-	-0,39
Коефіцієнт автономії (рівень самофінансування)	0,82	0,71	0,44	0,45	-0,37	0,01

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан та фінансові результати

В наступній таблиці 2.7 представлена градація показників. Кожен із показників оцінюється по п'ятибальній шкалі від дуже високого до дуже низького. Як ми бачимо протягом 2020-2022 років дуже низьке значення має коефіцієнт абсолютної ліквідності через відсутність грошових коштів та їх еквівалентів на розрахунковому рахунку. Всі інші показники носять високий або ж дуже високий характер, тобто за п'ятибальною шкалою це 4 і 5 балів.

В наступній таблиці 2.8 ми визначили клас кредитоспроможності ТОВ «Вереск-Агро».

Таблиця 2.7 – Градація показників, що визначають інвестиційну привабливість ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки

Показники	Роки		
	2020	2021	2022
Коефіцієнт автономії (рівень самофінансування)	Дуже високий	Середній	Середній
Частка оборотних активів в загальній величині сукупних активів	Високий	Високий	Високий
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Високий	Низький	Низький
Коефіцієнт поточної ліквідності	Дуже високий	Середній	Високий
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Дуже низький	Дуже низький	Дуже низький
Коефіцієнт рентабельності активів (за прибутком до оподаткування)	Середній	Високий	Високий
Коефіцієнт оборотності активів	Середній	Дуже високий	Середній
Коефіцієнт автономії (рівень самофінансування)	Дуже високий	Середній	Середній

Джерело: власні розрахунки автора за методикою

В залежності від груп показників узагальнюючий коефіцієнт в 2022 році складає 0,496%, що трошки не дотягує до другого класу інвестиційної привабливості. Відповідно до методики розрахунку, якщо коефіцієнт вище за 0,5 то підприємства відноситься до суб'єктів господарювання з високим ступенем інвестиційної привабливості, що і характеризує 2021 і 2020 роки. У 2021 та 2020 роках узагальнюючий коефіцієнт інвестиційної привабливості складав 0,529 та 0,618 відповідно.

Проте ми не можемо не оминати і сучасні фактори, що визначають інвестиційну привабливість підприємства. Нажаль, ТОВ «Вереск-Агро» знаходиться в зоні бойових дій, тому зовнішні фактори, такі як військово-політична стабільність зводять нанівець всі зусилля менеджменту підприємства щодо залучення інвестицій. Нажаль мусимо констатувати, що майно підприємства неодноразово було пошкоджено внаслідок військової агресії росії. Тому даний фактор, не зважаючи на високі економічні показники за 2020-2022 роки, унеможлиблює активний інвестиційний розвиток.

Таблиця 2.8 – Розрахунок класу інвестиційної привабливості ТОВ «Вереск-Агро» за 2020-2022 роки

Період дослідження	Позначення групи	Назва групи	Кількість коефіцієнтів у групі	Значення
2020	N1	Дуже низьке	1	0,143
	N2	Низьке	0	0
	N3	Середнє	2	0,286
	N4	Високе	2	0,286
	N5	Дуже високе	2	0,286
	F	0,618		
2021	N1	Дуже низьке	1	0,143
	N2	Низьке	1	0,143
	N3	Середнє	2	0,286
	N4	Високе	2	0,286
	N5	Дуже високе	1	0,143
	F	0,529		
2022	N1	Дуже низьке	1	0,143
	N2	Низьке	1	0,143
	N3	Середнє	2	0,286
	N4	Високе	3	0,429
	N5	Дуже високе	0	0
	F	0,496		

Джерело: власні розрахунки автора за методикою

Слід зупинитись і на інших факторах, що враховуються інвесторами при оцінці інвестиційної привабливості аграрного підприємства, включають:

1. Стабільність політичного та економічного середовища. Надійне політичне та економічне середовище в країні є ключовим фактором для інвесторів. Стабільна економіка, прогнозовані законодавчі умови і відсутність політичних турбулентностей забезпечують інвесторам впевненість у майбутньому.

2. Доступ до ресурсів. Наявність достатніх земельних ділянок, водних ресурсів, а також доступ до сировини, ефективні системи транспорту і логістики є важливими факторами, що забезпечують успішне функціонування аграрного підприємства.

3. Технологічний розвиток. Застосування сучасних технологій у виробництві може підвищити ефективність і конкурентоспроможність підприємства, що робить його більш привабливим для інвесторів.

4. Сприятливі умови функціонування. Наявність доступних джерел фінансування, таких як кредити, інвестиційні кошти або гранти, може значно покращити інвестиційну привабливість підприємства.

5. Адекватна і прозора податкова та регуляторна політика. Податкові пільги та сприяння від держави можуть стимулювати інвестиції в аграрний сектор, тоді як невизначеність або обмеження в законодавстві можуть відлякувати потенційних інвесторів.

6. Стан аграрного ринку в країні. Аналіз конкурентної ситуації та попиту на продукцію аграрного підприємства є важливими чинниками, що впливають на його привабливість для інвесторів.

7. Стійкість до зовнішніх шоків. Здатність підприємства витримати економічні та природні кризи, такі як спади в цінах на продукцію, погодні та військові катастрофи або зміни в міжнародній політиці, є також важливою характеристикою його інвестиційної привабливості.

Врахування цих факторів допомагає підприємствам аграрного сектору створити сприятливе середовище для приваблення інвестицій та досягнення стійкого розвитку.

Забезпечення інвестиційної привабливості підприємства в аграрному секторі є складним процесом, який вимагає комплексного підходу та постійного вдосконалення. Незважаючи на це, правильне управління ризиками, впровадження інновацій та сприятливе інвестиційне середовище можуть значно збільшити ймовірність успішної реалізації інвестиційних проектів в аграрному секторі економіки України.

Надалі для підтвердження високого рівня інвестиційної привабливості ТОВ «Вереск-Агро» нами буде розглянуто основні показники, що характеризують його фінансове становище: показники ліквідності, платоспроможності фінансової стійкості та ділової активності. Проте ще раз хотілося наголосити на надзвичайно важливій ролі саме зовнішніх факторів впливу.

2.3 Оцінка фінансового становища ТОВ «Вереск-Агро»

Ліквідність балансу підприємства є важливим показником, який відображає його здатність вчасно виплачувати зобов'язання та виконувати поточні фінансові зобов'язання.

Основні характеристики ліквідності балансу включають такі показники:

- 1) Коефіцієнт поточної ліквідності - відображає співвідношення поточних активів до поточних зобов'язань. Вище значення вказує на більшу ліквідність.
- 2) Коефіцієнт абсолютної ліквідності – враховує лише найбільш ліквідні активи, такі як готівка та еквіваленти готівки.
- 3) Коефіцієнт швидкої ліквідності – визначає здатність підприємства виконати фінансові зобов'язання, не враховуючи запасів.
- 4) Коефіцієнт оборотності оборотних коштів - показує, як ефективно підприємство використовує свої оборотні кошти для генерації прибутку.
- 5) Розрахункова здатність – визначає, як швидко підприємство може здійснити розрахунки зі своїми кредиторами.

Ліквідність балансу важлива для забезпечення фінансової стійкості підприємства та здатності виконувати свої фінансові зобов'язання. Вона впливає на його кредитоспроможність та можливість розвитку, тому важливо постійно контролювати ці показники і вчасно реагувати на будь-які зміни в фінансовому стані підприємства.

Розглянемо показники ліквідності балансу підприємства. Слід відмітити що станом на кінець 2022 року, як і на кінець 2020 року ліквідність балансу в довгостроковій перспективі не гарантована на відміну від 2019 року, коли

ліквідність балансу в довгостроковій перспективі була гарантована. Так грошових коштів та поточних фінансових інвестицій недостатньо для погашення поточної кредиторської заборгованості протягом 2020-2022 року. Недостатньо короткострокової дебіторської заборгованості для погашення короткострокових позик банків та інших поточних зобов'язань які мають достатньо велику питому вагу в цілому структура активів і пасивів підприємства.

Таблиця 2.9 – Динаміка показників ліквідності балансу ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки, тис.грн

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,-	
	2019	2020	2021	2022	2022 / 2019	2022 / 2021
A1 (грошові кошти і поточні фінансові інвестиції)	14 044	257	562	902	-13 142	340
A2 (короткострокова дебіторська заборгованість)	55 250	104 713	51 374	56 715	1 465	5 341
A3 (запаси, поточні біологічні активи, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів)	182 875	214 579	152 065	239 002	56 127	86 937
A4 (необоротні активи)	105 725	105 316	136 271	153 312	47 587	17 041
П1 (поточна кредиторська заборгованість)	8 675	30 615	37 223	59 570	50 895	22 347
П2 (короткострокові кредити банків, доходи майбутніх періодів, інші поточні зобов'язання)	52 073	50 088	135 562	137 188	85 115	1 626
П3 (довгострокові зобов'язання і забезпечення)	3 791	41 770	18 120	49 817	46 026	31 697
П4 (власний капітал та інше)	293 441	302 392	149 367	203 626	-89 815	54 259
A1-П1	5 369	-30 358	-36 661	-58 668	-64 037	-22 007
A2-П2	3 177	54 625	-84 188	-80 473	-83 650	3 715
A3-П3	179 084	172 809	133 945	189 185	10 101	55 240
A4-П4	-187 716	-197 076	-13 096	-50 314	137 402	-37 218
$\Delta AП1 = A1-П1$	5 369	-30 358	-36 661	-58 668	-64 037	-22 007
$\Delta AП2 = A2-П2 + \Delta AП1$	8 546	24 267	-120 849	-139 141	-147 687	-18 292
$\Delta AП3 = A3-П3 + \Delta AП2$	187 630	197 076	13 096	50 044	-137 586	36 948
$\Delta AП4 = A4-П4 + \Delta AП3$	-86	0	0	-270	-184	-270

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан (форма 1)

Для остаточного висновку про ліквідність підприємства потрібно розглянути часткові показники ліквідності і платоспроможності. У таблиці 2.10 представлена динаміка часткових показників ліквідності.

Таблиця 2.10 – Динаміка показників ліквідності ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки, тис.грн

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,–	
	2019	2020	2021	2022	2022 / 2019	2022 / 2021
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	4,16	3,96	1,18	1,51	-2,65	0,33
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,48	1,59	0,42	0,38	-1,1	-0,04
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,23	0,001	0,001	0,001	-0,23	0
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	16,86	4,5	7,92	2,69	-14,17	-5,23

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан (форма 1)

Слід відмітити, що коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом 2020-2022 років практично дорівнює нулю. Це є наслідком відсутності грошових коштів станом на дату складання фінансової звітності. У 2019 році через велику суму, а саме 14 млн грн на розрахунковому рахунку, абсолютно ліквідність знаходилась у межах теоретично рекомендованих значень. Слід також відмітити негативну тенденцію показників поточної ліквідності та швидкої ліквідності. Коефіцієнт швидкої ліквідності зменшився з 1,48 до 0,38 за період дослідження. Коефіцієнт поточної ліквідності зменшився з 4,16 у 2019 році до 1,51 у 2022. Надзвичайно цікавим є відношення показника короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості. Так, якщо у 2019 році на одну гривню кредиторської заборгованості припадала майже 17 грн дебіторської, то у 2022 році цей показник зменшився до 2,69, що говорить про ефективну діяльність менеджменту в управлінні дебіторської та кредиторської заборгованістю.

В таблиці 2.11 представлені показники платоспроможності підприємства.

Таблиця 2.11 – Динаміка показників платоспроможності ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки, тис.грн

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,–	
	2019	2020	2021	2022	2022 / 2019	2022 / 2021
Загальний ступінь платоспроможності, міс.	2,53	6,78	5,72	11,27	8,74	5,55
Коефіцієнт заборгованості за позиками та кредитами банків, міс.	0,14	2,31	0,54	2,24	2,1	1,7
Коефіцієнт заборгованості за кредиторською заборгованістю, міс.	0,13	1,29	0,19	0,96	0,83	0,77
Коефіцієнт покриття відсотків	128,93	8,03	46,06	39,68	-89,25	-6,38

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан (форма 1)

Констатуємо що загальний ступінь платоспроможності станом на кінець 2020 року складає 11 місяців та 9 днів, тобто майже протягом одного року підприємства може самостійно профінансувати свою діяльність без додаткового надходження коштів. Коефіцієнт заборгованості за позиками та кредитами банків становить менше двох місяців за весь період дослідження. Це є наслідком того, що підприємство не активно користується короткостроковими позиками банку, а залишок по довгостроковим позикам недостатньо впливає на його здатність своєчасно виконувати зобов'язання. Коефіцієнт заборгованості за кредиторською заборгованістю також має різнопланову динаміку. Так, якщо у 2019 та 2021 році він не перевищує 0,2, то у 2020 та 2022 році складає більше одиниці.

В цілому слід констатувати, що підприємство незважаючи на незадовільну ліквідність балансу є достатньо платоспроможним і здатним своєчасно виконувати зобов'язання перед зовнішніми кредиторами.

Далі розглянемо часткові і загальний показник фінансової стійкості. У попередньому розділі ми констатували, що зміни у структурі пасивів підприємства здатні вплинути на фінансову стійкість ТОВ «Вереск-Агро» за весь період дослідження. Можемо констатувати, що коефіцієнт фінансової автономії

значно зменшився з 0,82 у 2019 році до 0,45 у 2022 році це є наслідком змін у структурі пасивів підприємства.

Таблиця 2.12 – Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки, тис.грн

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,–	
	2019	2020	2021	2022	2022 / 2019	2022 / 2021
Власні обігові кошти, тис. грн.	187 716	197 076	13 096	50 314	-137402	37 218
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,74	0,62	0,06	0,17	-0,57	0,11
Маневреність власних оборотних коштів	0,07	0	0,04	0,02	-0,05	-0,02
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів	1,16	1,03	0,1	0,23	-0,93	0,13
Коефіцієнт фінансової автономії	0,82	0,71	0,44	0,45	-0,37	0,01
Коефіцієнт фінансової залежності	1,22	1,41	2,28	2,21	0,99	-0,07
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,22	0,41	1,28	1,21	0,99	-0,07
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,64	0,65	0,09	0,25	-0,39	0,16
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,94	0,66	0,91	0,8	-0,14	-0,11
Коефіцієнт фінансової стійкості (покриття інвестицій)	0,83	0,81	0,49	0,56	-0,27	0,07
Коефіцієнт мобільності активів	2,39	3,03	1,5	1,94	-0,45	0,44

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан (форма 1)

Якщо у 2019 році можна було констатувати, що підприємство є незалежним від зовнішніх джерел фінансування, то станом на кінець 2021 і 22-го року підприємство є залежним від зовнішніх джерел фінансування. Нажаль, зменшився показник маневреності власного капіталу з 0,64 у 2019-2020 роках до 0,25 станом на кінець 2022 року. Коефіцієнт короткострокової заборгованості знаходиться в межах теоретично рекомендованих значень так само як і показник мобільності активів. Слід відмітити низьке значення показника маневреності власних оборотних коштів яке складає від 0,2 у 2002 році до 0,07 у 2019 році. В цілому

слід констатувати залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, проте результати аналізу звіту про фінансові результати говорить про те, що підприємство ефективно використовує як власні так і залучені позикові кошти. У таблиці 2.13 представлена динаміка показника стійкості фінансового стану

Таблиця 2.13 – Динаміка стійкості фінансового стану ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки, тис.грн

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,-	
	2019	2020	2021	2022	2022 / 2019	2022 / 2021
Власний капітал та резерви	293 441	302 392	149 367	203 626	-89 815	54 259
Необоротні активи	105 725	105 316	136 271	153 312	47 587	17 041
Власні обігові кошти	187 716	197 076	13 096	50 314	-137 402	37 218
Довгострокові зобов'язання	3 791	41 770	18 120	49 817	46 026	31 697
Наявність власних обігових коштів та довгострокових джерел для фінансування запасів	191 507	238 846	31 216	100 131	-91 376	68 915
Короткострокові зобов'язання	60 662	80 703	172 785	196 758	136 096	23 973
Наявність власних обігових коштів, короткострокових та довгострокових джерел для фінансування запасів	252 169	319 549	204 001	296 889	44 720	92 888
Загальна сума запасів	162 437	191 327	131 567	222 582	60 145	91 015
Надлишок (+), недостача власних обігових коштів для формування запасів	25 279	5 749	-118 471	-172 268	-197 547	-53 797
Надлишок (+), недостача власних обігових коштів та довгострокових джерел для формування запасів	29 070	47 519	-100 351	-122 451	-151 521	-22 100
Надлишок (+), недостача власних обігових коштів та короткострокових і довгострокових джерел для формування запасів	89 732	128 222	72 434	74 307	-15 425	1 873

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан (форма 1)

Констатуємо, що у 2019-2020 році спостерігаємо абсолютну стійкість фінансового стану, тобто власного оборотного капіталу достатньо для фінансування запасів підприємства. Проте вже у 2021 і 2022 році стійкість фінансового стану є кризовою. Власних обігових коштів і довгострокових джерел фінансування недостатньо для покриття запасів. Саме тому ТОВ «Вереск-Агро» вимушено використовувати короткострокові джерела формування фінансових ресурсів для покриття запасів.

Нарешті розглянемо показники ділової активності, які представлені у таблиці 2.14

Таблиця 2.14 – Динаміка показників ділової активності ТОВ «Вереск-Агро» за 2020-2022 роки

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2022 / 2020
Оборотність власного капіталу, обороти	0,73	1,77	1,49	1,04	-0,28	0,76
Оборотність активів, коефіцієнт трансформації, обороти	0,55	1,05	0,66	0,5	-0,39	0,11
Фондовіддача, обороти	2,6	5,03	2,73	2,43	-2,3	0,13
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, обороти	0,76	1,53	1,05	0,77	-0,48	0,29
Період одного обороту оборотних активів, днів	474,7	235,5	343,29	-239,2	107,79	-131,41
Коефіцієнт оборотності запасів, обороти	0,93	1,65	0,9	0,72	-0,75	-0,03
Період одного обороту запасів, днів	386,66	217,67	399,4	-168,99	181,73	12,74
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, обороти	2,71	5,13	4,86	2,42	-0,27	2,15
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	132,82	70,21	74,08	-62,61	3,87	-58,74
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, обороти	12,4	17,94	11,57	5,54	-6,37	-0,83
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	29,03	20,07	31,13	-8,96	11,06	2,1
Період виробничого циклу, днів	386,66	217,67	399,4	-168,99	181,73	12,74
Період операційного циклу, днів	519,48	287,88	473,48	-231,6	185,6	-46
Період фінансового циклу, днів	490,45	267,81	442,35	-222,64	174,54	-48,1

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан (форма 1)

Вони носять різнопланову динаміку. Так, наприклад, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості збільшився з 2,71 до 4,86 у 2022 році, що зменшило період погашення дебіторської заборгованості до 74 днів, а коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зменшився з 12,4 у 2020 році до 11,57 у 2022 році. Відповідно період погашення кредиторської заборгованості складає 31 день станом на кінець 2022 року, а період обороту запасів також є максимальним за весь період дослідження і складає майже 400 днів. Проте період обороту оборотних активів зменшився з 474 днів до 333 днів. Відповідно таку ж динаміку мають показники періоду операційного та фінансового циклу. Всі вони мають позитивну динаміку відносно 2020 року і негативну динаміку відносно 2021 року. Так, період операційного циклу зменшився на 46 днів відносно 2020 року і підвищився на 156 днів відносно 2021 року. Так само і період фінансового циклу.

В цілому аналіз фінансового становища ще раз підтверджує раніше зроблені висновки щодо високого рівня інвестиційної привабливості підприємства. Проте, як ми наголошували раніше, у 2023 році і на початку 2024 року підприємство зазнало значних руйнувань і вимушено розглядати нові інвестиційні стратегії свого розвитку. Саме цим питанням і буде присвячений наступний розділ кваліфікаційної роботи магістра.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТОВ «ВЕРЕСК-АГРО»

3.1 Управління ризиками інвестиційної діяльності ТОВ «Вереск-Агро»

У сучасних умовах, коли аграрні підприємства стикаються зі змінними економічними та кліматичними умовами, управління ризиками в інвестиційній діяльності стає ключовим фактором успіху. Аграрні підприємства, які ретельно вивчають, оцінюють та ефективно керують ризиками, можуть досягти стабільного та стійкого розвитку, незважаючи на зовнішні виклики та непередбачувані обставини.

Першим кроком у процесі управління ризиками є оцінка потенційних загроз та визначення їх впливу на інвестиційний процес. Для аграрних підприємств це можуть бути такі чинники, як коливання цін на продукцію, нестабільність ринків, негативний вплив природних катастроф або кліматичних змін. Важливо провести детальний аналіз кожного ризику та визначити його ймовірність та можливі наслідки для бізнесу.

Після ідентифікації ризиків аграрні підприємства повинні розробити стратегії їх управління. Однією з таких стратегій є розподіл ризику шляхом диверсифікації інвестиційного портфеля. Це означає, що підприємство інвестує у різні види активів або в різні галузі сільського господарства, щоб зменшити загальний ризик інвестицій. Іншою стратегією є управління ризиками шляхом страхування. Аграрні підприємства можуть укладати страхові поліси на випадок втрат від природних лих, коливань цін або інших негативних подій.

Управління ризиками – це процес, який вимагає постійного моніторингу та аналізу. Аграрні підприємства повинні систематично оновлювати свої стратегії управління ризиками з урахуванням змін у зовнішньому середовищі та власних потреб.

У сфері аграрного бізнесу прийняття ризику в інвестиційній діяльності як засіб управління ризиками має широке застосування серед підприємців, особливо у випадках, коли страхування чи делегування ризику іншим компаніям не є доступними або ефективними. Серед основних методів прийняття ризику виокремлюється самострахування, яке передбачає формування страхового фонду безпосередньо на підприємстві. У випадку виникнення ризикованих ситуацій цей фонд використовується для покриття непередбачених витрат.

На сьогоднішній день у практиці інвестиційної діяльності існують дві основні концепції внутрішнього самострахування, що розглядають сутність і класифікацію цього процесу. Перший підхід орієнтований на фінансові результати, в той час як другий акцентується на руху грошових потоків. Це пояснюється тим, що фінансові виручки та витрати підприємства, відображені у звіті про фінансові результати, не завжди збігаються з грошовими потоками в рамках операційної та інвестиційної діяльності за відповідний період. Також, не всі витрати, що враховуються при формуванні фінансових результатів певного періоду, пов'язані з грошовими витратами.

У контексті інвестиційної діяльності, самострахування означає формування фінансових резервів для покриття можливих збитків. Це може включати створення резервних фондів підприємства, цільових фондів для вирішення конкретних проблем, утворення резервів у системі бюджетування та формування страхових запасів матеріальних і фінансових ресурсів.

Загалом, підходи до самострахування можуть бути різноманітними, але важливо максимізувати використання резервних фінансових ресурсів, щоб забезпечити нейтралізацію ризиків, зберігаючи ефективне використання власного капіталу та зменшуючи залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Основними методами зменшення фінансових ризиків у цьому контексті є:

1. Створення резервного (страхового) фонду підприємства. Даний фонд формується відповідно до вимог законодавства та статуту підприємства і використовується для різних цілей, таких як покриття збитків від господарської діяльності, розрахунки у разі ліквідації підприємства, виплата дивідендів за

корпоративними правами та інші, визначені статутом та нормативно-правовими актами.

2. Формування цільових резервних фондів, наприклад, фонд страхування цінового ризику для періодів тимчасового погіршення ринкових умов, фонд уцінки товарів у підприємств торгівлі, фонд погашення безнадійної дебіторської заборгованості за кредитними операціями та інші. Перелік таких фондів, джерела їх формування і розміри відрахувань до них визначаються статутом та іншими внутрішніми нормативами.

3. Утворення резервних сум фінансових ресурсів у системі бюджетів. Зазначені резерви передбачаються у всіх видах капітальних бюджетів і в окремих поточних бюджетах.

4. Створення системи страхових запасів матеріальних і фінансових ресурсів – подібного роду запаси формуються для грошових активів, сировини, матеріалів та готової продукції. Розмір потреби в страхових запасах встановлюється в процесі їх нормування.

5. Використання нерозподіленого залишку прибутку - залишок, отриманий в звітному періоді, може розглядатися як резерв фінансових ресурсів для ліквідації негативних наслідків окремих фінансових ризиків. Для ТОВ «Вереск-Агро» це один із найважливіших методів мінімізації ступеня ризику.

Важливо зазначити, що страхові резерви, будь-якою їхньою формою, дозволяють швидко відшкодувати фінансові втрати, але також можуть заморожувати значні суми фінансових ресурсів, що може призвести до зниження ефективності використання власного капіталу та збільшення залежності від зовнішніх джерел фінансування.

У відміну від самострахування, коли підприємство формує власні фінансові ресурси для компенсації можливих збитків виключно за рахунок своїх внутрішніх ресурсів, використання страхування ризиків залучає страхову компанію для передачі фінансового ризику підприємства або його частини за певну плату (страхову премію), яка переймає на себе фінансові зобов'язання у разі виникнення страхового випадку.

У цьому випадку джерелом коштів для відшкодування збитків підприємства через несприятливі обставини (страховий випадок) є фінансові ресурси страхової компанії. Підприємство, користуючись послугами страховиків, повинно визначитися з об'єктом страхування - видами фінансових ризиків, які воно планує застрахувати для отримання зовнішнього фінансового захисту.

Список ризиків інвестиційної діяльності може змінюватись, оскільки він визначається рядом умов, серед яких виокремимо найбільш важливі:

1) Можливість страхування конкретного ризику – навіть якщо законодавство дозволяє страхувати майже всі фінансові ризики підприємства, ринок страхових продуктів може бути обмеженим через непередбачуваність настання страхових випадків та агресивну фінансову політику певних підприємств.

2) Наявність страхового інтересу у підприємства - визначається фінансовим інтересом підприємства у страхуванні певних фінансових ризиків, залежно від їх складності, можливостей компенсації та рівня ймовірності.

3) Неможливість повністю компенсувати фінансові втрати власними ресурсами. Дана умова стає важливою, особливо для катастрофічних фінансових ризиків, коли підприємство не може покрити збитки власними коштами.

4) Висока ймовірність настання фінансового ризику. У випадку високої ймовірності настання ризику, який не може бути повністю компенсований внутрішніми ресурсами, підприємство може мати інтерес до страхування.

5) Неможливість передбачення та управління ризиком в межах підприємства. Відсутність достатньої інформації або досвіду ускладнює прогнозування та управління фінансовими ризиками, що може призвести до передачі ризику страховику.

6) Прийнятна вартість страхового захисту. Якщо вартість страхового захисту виходить за межі фінансових можливостей підприємства, від нього краще відмовитися.

Таким чином, визначення страхового інтересу підприємства вимагає уважного розгляду різних факторів, таких як доступність страхових продуктів на ринку, наявність інтересу в компенсації конкретних фінансових ризиків,

необхідність зовнішнього захисту від великої ймовірності ризиків, ефективне управління та прийнятна вартість страхового покриття.

Слід зауважити, що ТОВ «Вереск-Агро» проводить обов'язкове страхування транспортних засобів та майна, що знаходиться у заставі і передбачається кредитними угодами. Також статутними документами передбачено створення резервного фонду на підприємстві. У 2022 році сума резервного фонду склала 911 тис грн, що недостатньо для компенсації всіх можливих збитків. На основі закордонного досвіду, при визначенні розмірів страхових резервних фондів аграрне підприємство орієнтується на середньозважену величину ресурсів, поточних активів, основного капіталу. Одні аграрні підприємства формують фонди самострахування в розмірі 1-2 % від вартості активів, інші у розмірі 1-3 % від обсягу продажу.

Вихідні дані для розрахунку суми резервного фонду наведено в таблиці 3.1

Таблиця 3.1 – Динаміка вартості активів, чистого доходу та втрат від ризику ТОВ «Вереск-Агро» за 2019-2022 роки, тис. грн.

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Вартість активів	357 894	424 865	340 272	450 201
Чистий дохід підприємства	305 477	216 786	400 166	262 636
Сукупні втрати від ризику (за мінусом відшкодованих страховими компаніями)	1148	9741	1230	23478

Джерело: систематизовано автором

Визначаємо рекомендовану величину фонду самострахування ТОВ «Вереск-Агро».

1. Середньорічні сукупні втрати від ризику - 8512 тис. грн.
2. Середньорічні сукупні доходи - 389414 тис. грн.
3. Середньорічна вартість активів - 394087 тис.грн.
4. Величина резервного фонду ТОВ «Вереск-Агро»:
 - пропорційно сукупним доходам товариства – 2,09 %
 - пропорційно сумі активу балансу підприємства – 2,04%

Отже на основі вище проведених розрахунків можемо узагальнити, що для ТОВ «Вереск-Агро» рекомендована величина фонду самострахування може становити 2,09% від чистого доходу підприємства на 2024 рік, або 2,04% суми вартості активів.

3.2 Інвестиційне проектування релокації окремих видів діяльності ТОВ «Вереск-Агро»

Одним із перспективних напрямків розвитку підприємства і стимулювання його інвестиційної діяльності є релокація окремих видів бізнесу на більш безпечні території. Зрозуміло, що в умовах військової агресії вкладати власні чи залучені кошти у розвиток та реалізації інвестиційних проектів, які можуть бути зруйновані внаслідок військової агресії недоцільно. Жодна страхова компанія не буде страхувати ризики, пов'язані з такими видами діяльності.

Тому з метою формування стратегії розвитку ТОВ «Вереск-Агро» вважаємо за доцільним запропонувати релокацію окремих видів діяльності на більш безпечні території. Вважаємо, що це повинна бути територія Сумської області, а саме Роменський чи Конотопський райони. За даними Департаменту агропромислового розвитку зазначені райони мають достатні площі для розміщення окремих видів бізнесу.

Етапи процесу релокації представлено на рисунку 3.2.

Пропонуємо зупинитись на сутності поняття релокація та окреслити причини, що можуть викликати необхідність релокації бізнесу. Релокація бізнесу – це процес переміщення підприємства з одного місця на інше. Це може охоплювати переміщення всього підприємства або лише окремих його частин, таких як виробничі об'єкти, офіси, складські приміщення тощо. Релокація може бути проведена як на території одного міста або країни, так і здійснюватися між різними регіонами або країнами.

Існують різні причини, що можуть викликати необхідність релокації бізнесу:

Рисунок 3.2 – Основні етапи процесу релокації бізнесу в Україні

Джерело: власні дослідження

1) Економічні фактори – зміни в економічному середовищі, такі як зростання вартості оренди або нерухомості, підвищення податків, високі витрати на працю, можуть змусити підприємство розглянути можливість релокації для зниження витрат і збільшення прибутковості.

2) Стратегічні фактори – потреба в більш сприятливому місці для розвитку бізнесу, ближчому до ринків збуту, постачальників або ключових ресурсів, може стати причиною релокації.

3) Технологічні фактори – зміни у технологіях виробництва або розробки нових продуктів можуть змусити підприємство переїхати заради доступу до спеціалізованого обладнання або технологічного середовища.

4) Політичні фактори – зміни у законодавстві, політиці або міжнародних відносинах можуть спричинити нестабільність і небезпеку для бізнесу, що може стати причиною релокації.

5) Соціальні фактори - фактори, такі як якість життя, доступність освіти, медичних послуг, житлових умов для працівників, також можуть вплинути на рішення про релокацію.

Стосовно ТОВ «Вереск-Агро» найбільш важливими є форс мажорні обставини. Релокація бізнесу – це стратегічний крок, який може мати великий вплив на подальший розвиток підприємства. Вона вимагає детального аналізу, планування і управління для забезпечення успішного переходу та досягнення бажаних цілей.

У свою чергу релокація аграрних підприємств є складним та багатогранним процесом, оскільки вона вимагає урахування специфічних особливостей цього сектору. Урахування цих особливостей допоможе аграрним підприємствам успішно здійснити процес релокації та забезпечити стабільний розвиток у новому місці.

Для оцінки інвестиційної ефективності релокації бізнесу ТОВ «Вереск-Агро» нами буде використано два показника:

1) показник чистої приведеної вартості (є одним з ключових показників в оцінці вартості інвестиційних проектів (NPV). Цей показник враховує часову вартість грошових потоків, що генеруються проектом, і відображає їхню чисту сучасну вартість на певний момент часу);

2) коефіцієнт співвідношення доходів і витрат.

Ці два показники є загальноприйнятими і зрозумілими для будь-якого з іноземних та вітчизняних інвесторів.

Перший варіант релокації для ТОВ «Вереск-Агро» - це перенесення всіх тваринницьких ферм на територію Роменського чи Конотопського району. Для реалізації даного проекту протягом двох років необхідно буде вкласти мінімум 230 мільйонів гривень для створення сприятливих умов. Зрозуміло, що ТОВ «Вереск-Агро» буде мати додаткові транспортні витрати, пов'язані з транспортуванням кормів. Проте підприємство буде мати можливість зберегти науковий потенціал і кадровий потенціал в тваринницькій галузі.

За нашими попередніми розрахунками протягом п'яти років показник чистої приведеної вартості буде складати 406 мільйонів гривень, тобто підприємства не тільки зможе повернути інвестовані кошти, а і додатково отримати майже 406 мільйонів гривень чистого прибутку. При цьому коефіцієнт прибутковості знаходиться в межах 2,61 що і відображено відповідних розрахунках.

Розрахунок ефективності проекту з релокації тваринницьких ферм:

$$NPV = -\frac{150}{(1,08)^1} - \frac{80}{(1+0,08)^2 \times (1,085)^1} + \frac{2,02 \times (150-50) - 3,5}{(1+0,15)^1} + \frac{2,1 \times (155-60) - 3,7}{(1+0,15)^2} + \frac{2,0 \times (150-70) - 3,9}{(1+0,165)^1 \times (1+0,15)^2} + \frac{2,2 \times (145-80) - 4}{(1+0,165)^2 \times (1+0,15)^2} + 15 = -\frac{150}{1,08} - \frac{120}{1,277} + \frac{198,5}{1,15} + \frac{195,8}{1,030} + \frac{156,1}{1,191} + \frac{139}{1,397} + 15 = -138,89 - 63,19 + 172,61 + 190,1 + 131,07 + 99,49 + 15 = 406,19$$

Коефіцієнт співвідношення доходів і витрат =

$$\frac{\frac{2,02 \times (150-50) - 3,5}{(1+0,15)^1} + \frac{2,1 \times (155-60) - 3,7}{(1+0,15)^2} + \frac{2,0 \times (150-70) - 3,9}{(1+0,165)^1 \times (1+0,15)^2} + \frac{2,2 \times (145-80) - 4}{(1+0,165)^2 \times (1+0,15)^2} + 15}{\frac{150}{(1,08)^1} - \frac{80}{(1,085)^3}} = \frac{172,61 + 190,1 + 131,07 + 99,49 + 15}{138,89 + 93,97} = \frac{608,27}{232,86} = 2,61$$

Наступний інвестиційний проект з релокації бізнесу передбачає створення у Роменському чи Конотопському районі власного цеху з переробки продукції тваринництва. Це буде абсолютно новий об'єкт, який здатен забезпечити підприємства щоденними грошовими потоками.

Задля реалізації даного проекту необхідно буде протягом трьох років вкласти близько 150 млн грн в реалізацію проекту, проте показник чистої приведеної вартості по даному проекту складає лише 8,7 млн грн, тобто підприємство може розраховувати на повернення інвестованих коштів з меншою ефективністю.

Розрахунок ефективності проекту з релокації цеху з переробки продукції тваринництва:

$$NPV = -\frac{50}{(1,06)^1} - \frac{50}{(1+0,06)^2} - \frac{50}{(1+0,06)^2 \times (1+0,07)} + \frac{4 \times (25-12) - 2,8}{(1+0,17)^1} + \frac{4,1 \times (26-13) - 3,2}{(1+0,17)^2} + \frac{4,3 \times (27-15) - 3,3}{(1+0,17)^2 \times (1+0,165)^1} + \frac{4,8 \times (28-18) - 3,3}{(1+0,17)^2 \times (1+0,165)^2} + 8,9 = -\frac{50}{1,06} - \frac{50}{1,124} - \frac{50}{1,203} + \frac{49,2}{1,17} +$$

$$\frac{50,1}{1,369} + \frac{48,3}{1,594} + \frac{44,7}{1,858} + 8,9 = -47,17 - 44,48 - 41,56 + 42,05 + 36,60 + 30,30 + 24,06 + 8,9 = 8,7$$

Коефіцієнт доходів і витрат =

$$\begin{aligned} & \frac{\frac{4 \times 25}{(1+0,17)^1} + \frac{4,1 \times 26}{(1+0,17)^2} + \frac{4,3 \times 27}{(1+0,165)^1 \times (1+0,17)^2} + \frac{4,8 \times 28}{(1+0,165)^2 \times (1+0,17)^2} + 8,9}{\frac{50}{(1,06)^1} + \frac{50}{(1,06)^2} + \frac{50}{(1+0,06)^2 \times (1+0,07)} + \frac{4 \times 12 + 2,8}{(1+0,17)^1} + \frac{4,1 \times 13 + 3,2}{(1+0,17)^2} + \frac{4,3 \times 15 + 3,3}{(1+0,165)^1 \times (1+0,17)^2} + \frac{4,8 \times 18 + 3,3}{(1+0,165)^2 \times (1+0,17)^2}} \\ &= \frac{\frac{100}{(1,17)^1} + \frac{106,6}{(1,17)^2} + \frac{116,1}{(1,165) \times (1,17)^2} + \frac{134,4}{(1,165)^2 \times (1,17)^2} + 8,9}{\frac{50}{(1,06)^1} + \frac{50}{1,124} + \frac{50}{1,203} + \frac{50,8}{(1,17)^1} + \frac{56,5}{(1,17)^2} + \frac{67,8}{(1,165)^2 \times (1,17)^1} + \frac{89,7}{(1,165)^2 \times (1,17)^2}} \\ &= \frac{\frac{100}{1,17} + \frac{106,6}{1,369} + \frac{116,1}{1,023} + \frac{134,4}{1,595} + 8,9}{\frac{50}{1,06} + \frac{50}{1,124} + \frac{50}{1,203} + \frac{50,8}{1,17} + \frac{56,5}{1,369} + \frac{67,8}{1,588} + \frac{89,7}{1,858}} = \frac{85,47 + 77,87 + 113,49 + 84,26}{47,17 + 44,48 + 41,56 + 43,42 + 41,27 + 42,7 + 48,28} = \frac{361,09}{308,88} = 1,17 \end{aligned}$$

Останній проект є найбільш коштовним і передбачає релокацію власного елеватора та добудови нових потужностей для зберігання як власної продукції, так і продукції інших суб'єктів господарювання. Даний проект передбачає інвестиції в розмірі майже 800 млн грн і розрахований також на 5 років.

$$\begin{aligned} NPV &= \frac{390}{(1,095)^1} - \frac{300}{(1,095)^2 \times (1,085)^2} - \frac{100}{(1,085)^4} + \frac{5,55 \times (125,9 - 70,8) - 25,6}{(1+0,17)^1} \\ &+ \frac{5,8 \times (130,7 - 80,5) - 30,2}{(1+0,17)^2} + \frac{5,3 \times (135,8 - 82,1) - 25,9}{(1+0,17)^2 \times (1+0,145)} + \frac{6 \times (140,7 - 83,2) - 35,8}{(1+0,17)^2 \times (1+0,145)^2} + 22,4 = \\ &-356,16 - 211,27 - 71,94 + \frac{280,21}{1,17} + \frac{260,96}{1,37} + \frac{258,71}{1,57} + \frac{309,2}{1,79} + 22,4 = -356,16 - \\ &211,27 - 71,94 + 239,5 + 190,48 + 164,78 + 172,74 + 22,4 = 150,53 \end{aligned}$$

Показник чистої приведеної вартості за результатами проведених розрахунків складає 150 млн грн, тобто передбачається що протягом п'яти років підприємство також зможе повернути інвестовані кошти у реалізації проекту і додатково отримати прибуток у розмірі 150 млн грн.

Зрозуміло що дані проекти ТОВ «Вереск-Агро» самостійно не зможе реалізувати, тому участь держави в реалізації подібного роду проектів є надзвичайно важливою. При цьому участь держави може бути як прямою так і опосередкованою. Пряма участь держави за рахунок фінансової прямої підтримки чи наданні пільгових кредитів за програмою 5-7-9 за державною інвестиційною програмою. Опосередкована підтримка можлива за рахунок страхування ризиків,

пов'язаних з релокацією бізнесу чи наданні пільгових ставок оподаткування на території, де планується реалізувати інвестиційний проект. Органи влади Сумської області повинні бути зацікавлені в таких проектах, оскільки всі податки, пов'язані з діяльністю підприємства, залишається на території нашої області. Слід відмітити, що з 17 березня 2022 року в Україні діє державна програма з релокації бізнесу, проте вона зовсім не враховує специфіку ведення аграрного виробництва. Надалі розглянемо участь держави у забезпеченні інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору економіки.

3.3 Державні стратегічні орієнтири інвестиційної підтримки підприємств аграрного сектору економіки

У 2023 році аграрний сектор України стикнувся з викликами, спричиненими повномасштабною війною. Хоча підприємства продемонстрували високу спроможність у виробництві сільськогосподарської сировини та постачанні харчових продуктів на ринки, їм довелося зазнавати значних фінансових втрат через низькі ціни на зернові та олійні культури на внутрішньому ринку, ускладнений експорт та обмежені можливості відновлення матеріально-технічної бази та інфраструктурних об'єктів, що постраждали від війни. Руйнування росією Каховської ГЕС та підтоплення сільськогосподарських угідь, пов'язане з цим, стало ще однією причиною складнощів.

Одним із рішень стала зміна структури вирощуваних культур на користь олійних, що дозволило частково компенсувати втрати сільгоспвиробників. Загалом, збільшення обсягів виробництва рослинницької продукції було обумовлено сприятливими погодними умовами. Однак більшість галузей тваринництва, особливо м'ясо-молочна, залишалася в кризовому стані, переважно через зменшення виробництва в господарствах населення.

У таких умовах ключовими напрямками забезпечення функціонування аграрного сектору та її інвестиційної підтримки стали збереження ефективності ланцюга «виробництво - перероблення - зберігання – постачання». Для цього

необхідно нарощувати виробництво, шукати нові місця для зберігання та перероблення продукції, залучати державний і приватний сектори для забезпечення постачання харчових продуктів. Потрібна диверсифікація розвитку аграрного сектора, підвищення капіталізації та інвестиційної привабливості підприємств, формування ринкових інститутів і підвищення ефективності використання ресурсів. Виникає необхідність в новій повоєнній моделі розвитку аграрного сектора, яка забезпечить його стійкість і відповідність цілям сталого розвитку.

У 2024 році головним завданням державної аграрної політики є відновлення сільськогосподарського виробництва на звільнених територіях. Це необхідно для швидкого задоволення продовольчих потреб населення у контексті сталого розвитку та створення умов для повернення людей до своїх рідних місць, де відновлено базову безпеку. Стратегічні орієнтири сталого розвитку представлено на рисунку 3.3.

Рисунок 3.3 – Стратегічні орієнтири сталого розвитку у контексті інвестиційної підтримки підприємств аграрного сектору економіки

Джерело: систематизовано автором

Основними завданнями є розмінування сільськогосподарських угідь і інфраструктури, визначення завданої шкоди та початок рекультивації постраждалих земель. Національні зусилля з розмінування сільгоспземель мають супроводжуватися реабілітацією цих земель від воєнного забруднення, включаючи перегляд їх цільового призначення для використання в сільському господарстві.

Необхідно забезпечити рівні можливості для всіх форм господарювання. Державна політика щодо сприяння інклюзивному та багатошаровому розвитку в аграрному секторі України повинна надійно підтримувати малі форми господарювання в селі. Це передбачає інституційну та фінансову підтримку середніх і малих виробників сільськогосподарської продукції. Фермерські та особисті селянські господарства можуть бути важливими центрами економічного розвитку, які забезпечують життєдіяльність значної частини сільських територій та об'єднують навколо себе малі господарства населення.

Необхідно розширити асортимент продукції, яку експортує аграрний сектор. Особливу увагу слід приділити збільшенню відсотку готових харчових продуктів та напівфабрикатів у структурі експорту. Для цього доцільно збільшити обсяги перероблення сільськогосподарської сировини в Україні, залучаючи інвестиції у створення переробних підприємств. Також важливо підтримувати суб'єктів господарювання, які намагаються експортувати сільськогосподарську продукцію, на яку раніше не було попиту, проте популярні на світових ринках. Це стосується як нетрадиційних для України видів рослинницької продукції, так і готової до споживання «нішової» та органічної продукції.

Для розвитку експорту таких продуктів важливо підтримувати малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції, залучаючи їх до участі в міжнародних проєктах та створюючи спільні підприємства. Це дозволить знизити конфліктність з країнами-партнерами, які регулюють ввезення сільськогосподарської сировини, а також позиціонувати Україну як постачальника високоякісної та безпечної продукції з більшим вмістом доданої вартості.

Крім того, необхідно розширити сфери та види офіційної зайнятості на сільських територіях для зниження бідності та зростання доходів сільського населення. Це передбачає створення умов для поширення в Україні новітніх світових тенденцій у розвитку сільської економіки, таких як підтримка дрібнотоварного виробництва сільськогосподарської продукції з високою доданою вартістю, формування коротких споживчих ланцюгів та розвиток енергетичного сектору на основі відновлюваних джерел енергії. Це також вимагає прискорення відновлення інфраструктури на селі та розвитку цифрової інфраструктури.

Важливо враховувати кліматичні ризики під час відновлення постраждалих від війни територій, щоб зменшити їх уразливість та забезпечити стійкість ключових соціально-економічних секторів і природних компонентів до змін клімату. Це передбачає зелене відновлення з обов'язковим врахуванням прогнозних тенденцій зміни клімату, оцінкою ризиків та уразливості секторів та природних складових до змін клімату, а також включенням адаптації до змін клімату до стратегій розвитку регіонів, територіальних громад та планів реалізації цих стратегій.

Також важливо, щоб виробництво та перероблення агропродукції розвивалися згідно з принципами циркулярної економіки. Агropідприємства та фермерські господарства можуть стати підприємствами повного циклу з безвідходним та відновним виробництвом. Це передбачає повне перероблення залишків продукції, використання екологічно чистих інноваційних технологій та ефективне використання ґрунтів. Наприклад, відходи від рослинництва та тваринництва можна використовувати для виробництва енергії або як добрива. Важливо також розвивати мережу підприємств з перероблення та видалення побічних відходів тваринництва для безпечної утилізації цих відходів та зменшення ризиків забруднення довкілля.

Відновлення аграрного сектора на сучасних принципах буде каталізатором значної активізації розвитку інших галузей економіки, таких як перероблення агропродукції та харчова промисловість, виробництво добрив, аграрне

машинобудування, біоенергетика, сегменти ІТ-індустрії, що залучені у цифрову трансформацію аграрного сектора та логістики. Ключовими є належне інформування потенційних інвесторів про можливості інвестування та привабливість цих галузей, а також аналіз потреб агропідприємств, включаючи товари та послуги суміжних секторів. Формування агропродовольчих кластерів, залучення інвестицій у горизонтальну диверсифікацію агробізнесу та створення умов для локалізації суміжних виробництв на території України сприятимуть оптимізації міжгалузевої взаємодії.

Отже, можна констатувати, що досягнення економічного піднесення в Україні після війни буде можливим лише при виконанні заходів економічної політики країни в межах чіткої та послідовної стратегії, спрямованої на дерегуляцію економіки та створення сприятливого інвестиційного середовища. Основним пріоритетом такої стратегії має бути переосмислення бюджетних пріоритетів держави. Важливо зробити державну політику більш спрямованою на потреби підприємств аграрного сектору економіки і зосередитися на підвищенні якості життя сільського населення. Потрібно створити максимально привабливі умови для повернення людей на постійне місце проживання на селі, а можливо, навіть стимулювати міграцію населення з міст на сільські території, створюючи там цікаві можливості для праці та життя. Основними стратегічними орієнтирами стабілізації та зростання діяльності аграрних підприємств в умовах післявоєнного відновлення мають стати: лібералізація зовнішньої торгівлі, створення і розвиток переробних підприємств, розширення кредитування та державної підтримки аграрних підприємств та реалізація євроінтеграційних реформ.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження у кваліфікаційній роботі магістра щодо забезпечення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору економіки дозволяють зробити наступні висновки.

Всі учасники ринкових відносин, такі як власники, інвестори, банки, біржі та інші, зацікавлені в чіткій оцінці конкурентоздатності та надійності своїх партнерів. Цю оцінку можна провести різними методами та за допомогою різних критеріїв. Усі методики оцінки інвестиційної привабливості підприємств базуються на певних аналітичних та групових показниках, за якими проводяться відповідні розрахунки, щоб отримати загальний результат (інтегральний показник). Однак набір цих показників і методи обчислення інтегрального показника можуть значно відрізнятися, що призводить до широкого різноманіття методик оцінки інвестиційної привабливості підприємств.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Вереск-Агро» зареєстровано у селі Бубликове Сумського району Сумської області. Основний вид діяльності - це вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур. Крім того підприємства займається виробництвом м'ясних продуктів, вирощуванням великої рогатої худоби, утриманням свиней. Підприємство за 20 років свого розвитку пройшло шлях від невеличкого фермерського господарства до велика аграрного підприємства, яке має у своєму розпорядженні більше 2000 га сільськогосподарських угідь (сіножаті, пасовища та багаторічні насадження).

Цікавими є дослідження структури активів підприємства. Питома вага необоротних активів окрім 2021 року знаходиться в межах 25-35%. Зрозуміло, що найбільшу питому вагу займають основні засоби, а в 2021 році ще й незавершені капітальні інвестиції у розмірі 10%, які в 2022 році перетворились на основні засоби. Достатньо великою є питома вага довгострокових біологічних активів, що пов'язано з утриманням великої рогатої худоби на підприємстві - в середньому більше 3%. У структурі оборотних активів найбільшу питому вагу займають

запаси: від 38% у 2021 році до 49% у 2022 році, на другому місці - дебіторська заборгованість за товари роботи послуги - середньому біля 10%.

Чистий дохід від реалізації продукції є найбільшим у 2021 році і складає більше 400 мільйонів гривень. У 2022 році чистий дохід від реалізації складає 262 млн грн, що на 138 млн грн менше показника 2021 року, але на 46 млн грн більше показника 2020 року. Собівартість також має різнопланову динаміку. Необхідно відмітити, що валовий прибуток у 2022 році менше показника 2021 року лише на 30 млн грн. Достатньо суттєвими є інші операційні доходи, які збільшились з 1,9 млн грн у 2019 році до 9,4 млн грн у 2021 році.

У якості основних показників, що визначають інвестиційну привабливість підприємства ми взяли показники автономії, забезпеченості власними оборотними засобами, поточної та абсолютної ліквідності, рентабельності активів та оборотності активів. Протягом 2020-2022 років дуже низьке значення має коефіцієнт абсолютної ліквідності через відсутність грошових коштів та їх еквівалентів на розрахунковому рахунку. Всі інші показники носять високий або ж дуже високий характер, тобто за п'ятибальною шкалою це 4 і 5 балів. В залежності від груп показників узагальнюючий коефіцієнт в 2022 році складає 0,496%, що трошки не дотягує до другого класу інвестиційної привабливості. Відповідно до методики розрахунку, якщо коефіцієнт вище за 0,5 то підприємства відноситься до суб'єктів господарювання з високим ступенем інвестиційної привабливості, що і характеризує 2021 і 2020 роки. Нажаль, ТОВ «Вереск-Агро» знаходиться в зоні бойових дій, тому зовнішні фактори, такі як військово-політична стабільність зводять нанівець всі зусилля менеджменту підприємства щодо залучення інвестицій. Нажаль мусимо констатувати, що майно підприємства неодноразово було пошкоджено внаслідок військової агресії росії. Тому даний фактор, не зважаючи на високі економічні показники за 2020-2022 роки, унеможливорює активний інвестиційний розвиток.

Слід зауважити, що ТОВ «Вереск-Агро» проводить обов'язкове страхування транспортних засобів та майна, що знаходиться у заставі і передбачається кредитними угодами. Також статутними документами передбачено створення

резервного фонду на підприємстві. У 2022 році сума резервного фонду склала 911 тис грн, що недостатньо для компенсації всіх можливих збитків. На основі закордонного досвіду, при визначенні розмірів страхових резервних фондів аграрне підприємство орієнтується на середньозважену величину ресурсів, поточних активів, основного капіталу. Для ТОВ «Вереск-Агро» рекомендована величина фонду самострахування може становити 2,09% від чистого доходу підприємства на 2024 рік, або 2,04% суми вартості активів.

Одним із перспективних напрямків розвитку підприємства і стимулювання його інвестиційної діяльності є релокація окремих видів бізнесу на більш безпечні території. Зрозуміло, що в умовах військової агресії вкладати власні чи залучені кошти у розвиток та реалізації інвестиційних проектів, які можуть бути зруйновані внаслідок військової агресії недоцільно. Жодна страхова компанія не буде страхувати ризики, пов'язані з такими видами діяльності. Тому з метою формування стратегії розвитку ТОВ «Вереск-Агро» вважаємо за доцільним запропонувати релокацію окремих видів діяльності на більш безпечні території. Вважаємо, що це повинна бути територія Сумської області, а саме Роменський чи Конотопський райони. За даними Департаменту агропромислового розвитку зазначені райони мають достатні площі для розміщення окремих видів бізнесу.

Досягнення економічного піднесення в Україні після війни буде можливим лише при виконанні заходів економічної політики країни в межах чіткої та послідовної стратегії, спрямованої на дерегуляцію економіки та створення сприятливого інвестиційного середовища. Основними стратегічними орієнтирами стабілізації та зростання діяльності аграрних підприємств в умовах післявоєнного відновлення мають стати: лібералізація зовнішньої торгівлі, створення і розвиток переробних підприємств, розширення кредитування та державної підтримки аграрних підприємств та реалізація євроінтеграційних реформ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

2. Білоткач О. В. Оцінка стану та розвитку інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств України. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7593> (дата звернення 13.01.2024 р)
3. Бовкун О. А. Інвестиційна активність як фактор економічного розвитку та конкурентоспроможності регіонів. *Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки*. 2022. С. 18–21.
4. Гелеверя Є. М., Сергієнко Ю. І. Інвестиційна привабливість регіонів як основа сталого розвитку країни. *Бізнес-інформ*. 2020. 4. С. 111–117.
5. Гереш М. Ю., Островська О. А. Ключові показники фінансової діагностики в оцінці інвестиційної привабливості підприємств. *Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку* (27-28 квітня 2023 р., м. Херсон – м. Хмельницький). 2023. С. 485- 490.
6. Гойко А. Ф. Методологічні аспекти оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Проблеми генезису економіки інтелектуально-інноваційного капіталу*. 2021. С. 18-25.
7. Готра В. І. Теоретичні основи управління інноваційним розвитком агропромислового виробництва України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2017. Вип. 1 (7). С. 16–21
8. Дацій О. І., Каліна І. І., Карбовська Л. О. Теоретичні основи інвестиційної привабливості безвідходного аграрного виробництва. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. Економічні науки. 2023. 5 (72). С. 19-23.
9. Димченко О.В. Інвестиційно привабливість підприємства як економічне поняття. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. 3(1). С. 206-214.

10. Єльнікова Ю. В. Рейтингування регіонів України за рівнем привабливості для відповідальних інвестицій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. 17. С. 63–68
11. Зелінська О. М. Теоретичні засади визначення інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств в умовах сучасних євроінтеграційних процесів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. URL: <http://globalnational.in.ua/archive/22-2018/12.pdf> (дата звернення 18.01.2024 р)
12. Китайчук Т. Інвестиційна привабливість: теоретичний аналіз та впливові фактори. *Економіка та суспільство*. 2023. 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2781/2701> (дата звернення 05.01.2024 р)
13. Ковальова О., Іоргачова М. Фінансовий результат як індикатор інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. 46. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2024/1953> (дата звернення 13.01.2024 р)
14. Козяр Н.О. Методичні підходи до оцінки інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2019. № 16. С. 67–75.
15. Корнійчук Т. А., Луцій О. П. Інвестиційно привабливість сільськогосподарських підприємств. *Маркетинг та логістика в агробізнесі*. 2023. С. 76-83.
16. Кравцов А. В., Лемішко О. О. Сучасний підхід до оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Фінансові механізми сталого розвитку України в умовах сучасних викликів* (м. Київ, 2 березня 2023 року). 2023. С.292-295
17. Кравченко М., Павленко Т. Проблеми забезпечення інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств: макроекономічні аспекти. *Економіка та суспільство*. 2022. 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1887/1817> (дата звернення 23.12.2023 р)

18. Лемішко О. О. Сучасний підхід до оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Фінансові механізми сталого розвитку України в умовах сучасних викликів*. 2023. С. 292 - 297.

19. Лєсніченко В.М. Сутність та напрямки підтримки інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору економіки. *Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ* (25-28 квітня 2023 р.). Суми. 2023. С.470.

20. Лєсніченко В.М., Пороскун Д.М. Сучасні напрямки фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. *Нотатки сучасної науки: електронний мультидисциплінарний науковий часопис за результатами науково-практичної конференції*. №12. Харків: СГ НМТ «Новий курс», 2024. С.43-45

21. Лобанов Я. Е., Аванесова Н. Е. Сутність інвестиційної привабливості підприємства. *Управлінська діяльність: досвід, тенденції та перспективи*. 2021. С. 68-70

22. Луцій О., Корнійчук Т.. Інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств як передумова реалізації стратегій інноваційного розвитку. *Економічний дискурс*. 2022. Випуск 3-4. С. 40-49.

23. Мазуркевич І. Дослідження методичних підходів оцінки інвестиційної привабливості підприємств агропромислового комплексу. *Економіка та суспільство*. 2023. №. 53. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2703/2617> (дата звернення 13.12.2023 р)

24. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій», затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій. 23.02.1998р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text> (дата звернення 10.01.2024 р)

25. Никоненко А., Пилипенко Н. Поняття інвестиційної привабливості підприємства та підходи до її оцінки. *Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення*. 2023. В.74. С. 129-133

26. Нікольчук Ю., Лопатовська О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. *Innovation and Sustainability*. 2023. 1. С. 164-175.
27. Нужна О. А., Пашкевич А. В. Інвестиційна привабливість підприємства та фактори, які впливають на неї. *Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством* (23 червня 2023 р). 2023. С. 90-93.
28. Огляд непрямих втрат від війни в сільському господарстві України. 10 листопада 2022. В.2. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/11/Losses_report_issue2_ua.pdf (дата звернення 13.01.2024 р)
29. Погребняк А. Ю., Лопатюк В. С. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2023. № 23. С. 79–83.
30. Рзаєва Т. Г. Фінансовий аналіз інвестиційної привабливості підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2021. 5, т. 1. С. 270-273.
31. Рибіна Л. О. Фактори внутрішнього середовища формування інвестиційної привабливості підприємств аграрної галузі Сумської області. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 57. С. 119-124.
32. Рибіна Л., Сизоненко А. Проблеми оцінки інвестиційної привабливості українських агропромислових підприємств. 2023. URL: http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/10921/1/%D0%A0%D0%B8%D0%B1%D1%96%D0%BD%D0%B0_%D0%A1%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.PDF (дата звернення 11.01.2024 р)
33. Сіренко І. В. Управління інвестиційною привабливістю підприємств. *Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки* (м. Умань, 16 листоп. 2023 р.). 2023. С. 419-423

34. Степаненко С. В., Калінін К. М. Вплив інвестиційного клімату на інвестиційну привабливість країни. Функціонування соціально-економічних систем в контексті цілей сталого розвитку: колективна монографія. 2023. С .11-54
35. Тітенко З., Ліснічук В. Теоретичні основи визначення інвестиційної привабливості аграрних підприємств. 2024. №. 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3394/3321> (дата звернення 10.01.2024 р)
36. Ткачук І. І., Спіцина Ю. Г. Сутність поняття «Інвестиційна привабливість підприємства». *Економіка та управління підприємствами*. 2018. № 5(67). С. 125–129.
37. Чапляк Н. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи вирішення в сучасних реаліях. *Економіка та суспільство*. 2022. №40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-80> (дата звернення 23.01.2024 р)
38. Черепанова В. Міжнародні перспективи інвестиційної привабливості підприємства. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти* : (22-23 березня 2023 р., Львів). 2023. Ч. 2. С. 411-413.
39. Чирук Д. М. Теоретичний концепт формування системи управління фінансовою безпекою підприємства. *Technologies in education in schools and universities* (January 23-26, 2024, Athens, Greece). 2024. С. 74-79.
40. Шелест Д. О., Савич А. О., Самойліч С. О. Управління інвестиційною політикою підприємства. *Підприємництво та торгівля: сучасний стан і перспективи розвитку*. 2023. С. 81-83.
41. Abdullaevich N. I. The importance of the investment climate in the inflow of foreign direct investment into the country. *American Journal of Business Management, Economics and Banking*. 2023. Т. 16. Р. 260-266.
42. Bakhtiyor o'g'li O. B. Theoretical aspects of investment attractiveness. *American Journal of Technology and Applied Sciences*. 2023. Т. 10. Р. 144-149.
43. Loi A. Identification of investment attraction strategies to increase the economic potential of a trading enterprise. *Economics, Entrepreneurship, Management*. 2023. Т. 10. 1. Р. 8-16.

44. Murtazaevich K. S. Analysis of the Impact of Investment Attractiveness on The Socio-Economic Development of the Bustan District of the Andijan Region. *European Journal of Economics, Finance and Business Development*. 2023. T. 1. №. 3. C. 84-90.

45. Sharifa R. et al. Directions for increasing investment attractiveness in region. *American Journal of Technology and Applied Sciences*. 2023. T. 2. 16. P. 1088-1092.

Додатки